

LUDSKO-
PRÁVNIA
BILANCIA

2025

Táto publikácia obsahuje analýzu stavu ľudských práv na Slovensku v roku 2025 spracovanú členskými organizáciami Ľudskoprávnej koalície a odporúčania na jeho zlepšenie.

Autorstvo: Ľudskoprávna koalícia

Ľudskoprávna koalícia vznikla v roku 2025 s cieľom brániť univerzálne ľudské práva a občiansku spoločnosť na Slovensku. K ľudským právam pristupuje komplexne a holisticky. Organizuje vzdelávacie aktivity, mobilizuje verejnosť a pomáha posilňovať organizácie občianskej spoločnosti, vrátane ich advokačných aktivít, s cieľom reagovať na aktuálne hrozby rýchlo, strategicky a solidárne.

Ľudskoprávnu koalíciu tvoria nasledovné organizácie a kolektívy: Amnesty International Slovensko, Diera do sveta, eduRoma, Inokraj, inTYMYta, kolektív neon, Komunitná nadácia Zdravé mesto, Literárna bašta, Možnosť voľby, Rómske advokačné a výskumné stredisko, Sapling a Záhrada – Centrum nezávislej kultúry.

<https://hrcoalition.sk/>

Grafická úprava: Mariana Mažgútová

Vydané v roku 2025.

Táto publikácia a jej jednotlivé časti podliehajú licencií Creative Commons 4.0 a je ich možné použiť v nezmenenej podobe na nekomerčné účely, s uvedením autorstva a zachovaním licencie.

Aktivity Ľudskoprávnej koalície podporuje Civitates, združený filantropický fond, ktorý podporuje nezávislé médiá a organizácie občianskej spoločnosti v Európe. Za obsah publikácie zodpovedá výlučne autorstvo. Jej obsah nemusí nevyhnutne odrážať stanoviská fondu alebo partnerských nadácií.

OBSAH

Predslov	1
Rámec a limity bilancie	3
1. Občianske a politické práva	4
1.1. Zásahy do záväzkov v oblasti medzinárodnej ochrany ľudských práv	5
1.2. Zhromažďovacie právo	8
1.3. Združovacie právo	10
1.4. Právo na prístup k informáciám	12
1.5. Sloboda prejavu a médií	14
2. Diskriminácia Rómov a Rómov	16
2.1. Segregácia a nerovný prístup ku vzdelaniu	17
2.2. Diskriminácia a porušenie práva na bývanie	21
2.3. Neprimerané použitie policajnej sily a policajná beztretnosť	24
2.4. Právo na sociálne zabezpečenie	27
2.5. Protirómsky rasizmus	29
3. Práva detí a mládeže na informácie a vzdelanie o zdraví, vzťahoch a telesnej integrite	31
4. Práva LGBTI+ ľudí	35
5. Práva žien a rodová rovnosť	43
5.1. Menštruačné vylúčenie	44
5.2. Právo na sexuálne a reprodukčné zdravie	47
6. Klimatická spravodlivosť	52
6.1. Fosílna palivá	53
6.2. Chýbajúci zákon o zmene klímy	55
7. Zahraničná politika a medzinárodné ľudskoprávne záväzky Slovenska	57
7.1. Nedostatočný systém udeľovania víz obrancom a obrankyniam ľudských práv	58
7.2. Nezodpovedný obchod so zbraňami	60
7.3. Medzinárodné záväzky voči obetiam mučenia	62
Ľudskoprávna koalícia	64

PREDSLOV

10. december, Medzinárodný deň ľudských práv, nie je sviatkom samozrejmostí. Je to aj pripomienka zápasu: zápasu za ľudské práva a dôstojnosť pre všetkých bez rozdielu. Rok čo rok si tento deň na Slovensku pripomíname bez toho, aby sme mohli s istotou povedať, že sme sa v tomto najdôležitejšom zápase posunuli dopredu. To, čo však oslavovať môžeme, je fakt, že zápas neustal.

12 organizácií, ktoré sú dlhé roky súčasťou tohto zápasu, vytvorilo tento rok Ľudskoprávnu koalíciu. V spolupráci týchto organizácií vznikla aj Ľudskoprávna bilancia roku 2025, ktorú práve čítate. Upozorňujeme v nej na široké spektrum ľudskoprávnych problémov, ktoré sme na Slovensku zaznamenali.

Ľudské práva boli v roku 2025 terčom útokov. Parlamentné hlasovania, vládne vyhlásenia, legislatívne zmeny krok za krokom posúvajú hranicu toho, čo sa na Slovensku považuje za možné. To, čo bolo kedysi nepredstaviteľné, sa dnes stáva normou.

Štát, ktorý má chrániť ľudí pred bezprávím, sa sám stal zdrojom bezprávia.

Jeho reprezentanti sa nás celý rok usilovali presvedčiť, že na ľudských právach nezáleží. Snažili sa nás odradiť od obrany ľudských práv rozličnými formami pri protestoch, pri organizovaní alebo pri žiadaní práva na informácie. Vysielali jasné odkazy tým, ktorí sú najzraniteľnejší: Rómkam, kvír ľuďom, novinárkam, deťom, mladým ľuďom a ďalším. Pre niektorých z nás sú práva stále len teóriou, ktorá má málo spoločného so skutočným životom. Keď je strach nástrojom moci, odvaha je odpoveď spoločnosti.

Lenže rok 2025 je aj dôkazom, že hoci sa politici snažili urobiť maximum, aby nás odradili, nepodarilo sa im to. Neuspeli v tom vďaka každodennej, viditeľnej aj neviditeľnej práci v prospech ľudských práv pre všetkých.

Túto správu možno čítať ako otvorenú obžalobu tých, ktorí v rovnosti vidia hrozbu. Je odmietnutím normalizácie nenávisti a diskriminácie, ktoré vydávajú za „hodnoty“. Je popretím cynickej predstavy, že ľudské práva sú poznámkou pod čiarou, ktorú možno ignorovať, keď sú v hre politické či mocenské záujmy. Ľudské práva nie sú žetóny v politickej hre, predstavujú hranicu, ktorú moc nesmie prekročiť.

Táto bilancia je popisom stavu súčasného Slovenska, ale zároveň je plánom do budúcnosti, pre Slovensko pre všetkých. Nesledujeme len zákony, čísla a paragrafy. Sledujeme ich dôsledky na životy ľudí: detí, ktoré nedostanú rovnakú šancu v škole; rodín, ktorých existencia je štátom spochybnená; komunit, ktorým sa odopiera bezpečné bývanie; novinárstva, na ktoré sa každodenne útočí; ľudí, ktorých hlas je umlčovaný skôr, než ho ktokoľvek vôbec začuje; žien, ktorých telá sa stali predmetom politických súbojov.

Ľudské práva nie sú ani štatistika. Sú život alebo jeho strata. Táto správa nežiada pozornosť, žiada zmenu.

Bilancia vychádza z monitoringu verejných politík a z prítomnosti v komunitách. Z pohľadu tých, ktorí a ktoré vidia, čo štát vidieť nechce. A konajú tam, kde štát nekoná. Je výsledkom odbornosti, praxe a zodpovednosti organizácií Ľudskoprávnej koalície voči ľuďom, ktorých práva sú porušované.

Naším cieľom nie je len pomenovať problémy. Naším cieľom je zmeniť realitu tých, ktorých sa tieto problémy dotýkajú. Preto v tejto správe prinášame aj jasné odporúčania pre vládu, parlament, štátne inštitúcie aj verejnosť. Očakávame, že budú vypočuté. Lebo ak štát zlyháva v ochrane práv, je povinnosťou občianskej spoločnosti túto zodpovednosť pripomínať a presadzovať jej naplnenie. Nerovnosť nie je náhoda. Je to dôsledok rozhodnutí. A rozhodnutia sa dajú zmeniť.

Tento dokument je preto aj záväzkom. Záväzkom, že tam, kde sa moc pokúša odsunúť práva na okraj, my ich budeme vracáť do centra pozornosti. Že všade tam, kde sa diskriminácia vydáva za „normu“, my budeme pripomínať rovnosť. A tam, kde sa ľudia cítia sami a bez hlasu, my budeme stáť pri nich. Ak niekto nemá rovnaké práva ako ostatní, tak práva nie sú rovné pre nikoho.

Solidarita nie je gesto – je to moc. Nebojíme sa pomenovať nespravodlivosť nahlas – a nebudeme sa báť ani riešení, ktoré si vyžadujú odvahu. Ľudské práva nie sú akousi dekoráciou demokracie. Sú jej základom.

RÁMEC A LIMITY BILANCIE

Táto bilancia poskytuje ľudskoprávnu analýzu situácie na Slovensku v roku 2025 vo vzťahu k medzinárodným záväzkom Slovenska. Jej cieľom nie je predložiť vyčerpávajúci súpis všetkých udalostí či zásahov do ľudských práv v roku 2025.¹ Obsah bilancie je zosúladený so strategickým rámcom a prioritami Ľudskoprávnej koalície.

Bilancia sa zameriava na oblasti, v ktorých členstvo Ľudskoprávnej koalície pôsobí, realizuje výskum, pracuje s komunitami a ľuďmi, ktorých práva sú porušované, a venuje sa monitoringu a analýze verejných politík. Bilancia je preto výsledkom výskumu, monitoringu a expertných analýz organizácií a kolektívov združených v Ľudskoprávnej koalícii. Vychádza z praktických skúseností z terénu, dokumentácie vplyvov verejných rozhodnutí na ľudí, ako aj verejne dostupných dát a dokumentov.

Táto bilancia je zároveň postavená na intersekcionálnom prístupe. Zohľadňuje skutočnosť, že členstvo koalície pracuje s komunitami, ktorých identita a skúsenosť sa nachádzajú v prieniku viacerých foriem nerovnosti či diskriminácie – od rómskych komunít cez feministické, queer, kultúrne iniciatívy a od lokálnych komunitných kolektívov až po medzinárodné hnutie, ktorého sú súčasťou.

Bilancia nie je len spätným pohľadom na stav ľudských práv, ale aj dokumentom, ktorý smeruje k zmene. Na základe zistení formuluje odporúčania pre vládu a verejné inštitúcie, aby konkrétnymi krokmi naplňali svoje záväzky vyplývajúce z medzinárodného práva a zabezpečili dôslednú ochranu práv všetkých ľudí bez rozdielu.

¹ Termín uzávierky bilancie bol 28.11.2025. Z toho dôvodu bilancia nereflektuje udalosti, ktoré sa udiali po termíne uzávierky.

1.

OBČIÁNSKE A POLITICKÉ PRÁVA

1.1. ZÁSAHY DO ZÁVÄZKOV V OBLASTI MEDZINÁRODNEJ OCHRANY ĽUDSKÝCH PRÁV

V roku 2025 nedošlo v oblasti fungovania právneho štátu k žiadnemu pozitívnemu vývoju. Naopak, parlament schválil zásadné zmeny ústavy,² ktoré oslabili ochranu ľudských práv a narušili postavenie práva EÚ v slovenskom právnom poriadku.

26. septembra Národná rada SR (ďalej len „NR SR“) prijala novelu Ústavy SR. Zmeny nadobudli účinnosť 1. novembra. Parlament zaviedol ustanovenia, ktoré deklarovali nadradenosť slovenskej legislatívy v otázkach označených ako „národná identita“. Tento pojem nie je právne definovaný ani odôvodnený, čo vytvára priestor na svojvoľnú interpretáciu a obchádzanie záväzkov Slovenska podľa práva EÚ a medzinárodného práva.

Novela zároveň zaviedla viacero ustanovení, ktoré majú priamy negatívny vplyv na práva žien, detí a LGBTI+ ľudí. Zakotvila, že Slovenská republika „uznáva len biologicky určené pohlavie muža a ženy“. Obmedzila možnosť byť právnym rodičom takmer výlučne na heterosexuálny pár. Zúžila prístup k adopciám len manželstvám odlišného pohlavia. Podmienila účasť žiactva

2 Národná rada Slovenskej republiky, Vládny návrh ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov, 2025, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon & MasterID=10218>

na sexuálnej výchove súhlasom rodičov. Tieto ustanovenia otvorili priestor na odmietnutie právneho uznania transrodových a nebinárnych osôb. Porušili zásadu rovnosti a zákaz diskriminácie a môžu viesť k ďalšiemu obmedzovaniu prístupu k reprodukčnej zdravotnej starostlivosti a sexuálnemu vzdelávaniu.

Medzinárodné orgány varovali vládu aj parlament pred prijatím týchto zmien. Komisár Rady Európy pre ľudské práva³, Benátska komisia⁴, Agentúra Európskej únie pre základné práva⁵, Európska komisia⁶ a viacerí osobitní spravodajcovia a spravodajkyne OSN v oblasti vzdelávania, zdravia a súkromia vyjadrili obavy⁷ v súvislosti s týmito zmenami a pred ich schválením v parlamente vyzvali na stiahnutie alebo zamietnutie navrhovaných zmien. Orgány upozornili, že novela porušuje záväzky Slovenska podľa medzinárodných ľudskoprávných dohovorov vrátane Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Obavy vyjadril aj Európsky parlament (ďalej len „EP“) v otvorenom liste⁸, ktorý 16. septembra zaslalo viac ako 50 poslancov a poslankyň EP Národnej rade Slovenskej republiky. V liste EP uviedol, že zmeny nie sú v súlade s článkom 2 Zmluvy o EÚ ani s Chartou základných práv.

16. októbra organizácie Ľudskoprávnej koalície⁹ spolu s ďalšími slovenskými a európskymi organizáciami vyzvali Európsku komisiu, aby bezodkladne podnikla právne a politické kroky v reakcii na nedávno prijaté ústavné zmeny na Slovensku.

21. novembra Európska komisia (ďalej len „EK“) zaslala Slovensku formálnu výzvu (INFR(2025)2208), ktorou začala konanie vo veci porušenia právnych

3 Komisár Rady Európy pre ľudské práva, Slovak Republic: Parliament should not adopt Constitutional amendments that undermine human rights, 13.6.2025, dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/slovak-republic-parliament-should-not-adopt-constitutional-amendments-that-undermine-human-rights>

4 Benátska komisia, Urgent opinion on the draft amendments to the constitution of Slovak Republic, 2025, Dokument CDL-PI, 2025, 011, dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/slovak-republic-venice-commission-issues-urgent-opinion-on-the-draft-amendments-to-the-constitution>

5 Agentúra EÚ pre základné práva, FRA statement on recent developments affecting fundamental rights in the EU, 7.10.2025, dostupné na: <https://fra.europa.eu/en/news/2025/fra-statement-recent-developments-affecting-fundamental-rights-eu>

6 Európska komisia, 2025 Rule of Law Report on Slovakia, 8.7.2025, dostupné na: https://commission.europa.eu/document/download/44d5d5ba-27d1-4797-b412-83ad-2cc4cb57_en?filename=29_1_63964_coun_chap_slovakia_en.pdf

7 Special Procedures OHCHR, OL SVK 2/2025 letter, 1.9.2025, dostupné na: <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=30299>

8 Otvorený list členstva EP, 16.9.2025, dostupné na: <https://maria-noichl.eu/workspace/media/static/mep-letter-constitutional-amen-68c9604f91298.pdf>

9 Spoločný otvorený list k novým ústavným zmenám prijatým na Slovensku zo 16.10.2025, dostupné na: <https://www.amnesty.sk/otvoreny-list-k-ustavnym-zmenam/>

predpisov.¹⁰ Vo výzve EK konštatuje možné porušenie základných zásad práva EÚ, najmä zásad nadržanosti, autonómie, účinnosti a jednotného uplatňovania práva EÚ. Komisia zároveň zdôraznila, že svoje obavy slovenským orgánom tlmočila ešte pred prijatím novely, no tie jej upozornenia nezohľadnili. Slovensko má na odpoveď dva mesiace.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- bezodkladne zrušili ustanovenia ústavnej novely, ktoré porušujú zásadu nadržanosti práva EÚ a ohrozujú ochranu ľudských práv;
- prijali účinnú legislatívu, ktorá zabezpečí rovné zaobchádzanie a zákaz diskriminácie všetkých osôb vrátane transrodových a nebinárnych osôb;
- upravili zmeny týkajúce sa adopcií, rodičovstva a sexuálnej výchovy tak, aby boli v súlade s Dohovorom o ochrane ľudských práv základných slobôd a Dohovorom o právach dieťaťa.

10 EC, press corner about infringement package, 21.11.2025, dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_25_2481

1.2. ZHROMAŽĎOVACIE PRÁVO

V januári Slovensko vstúpilo do prvého celého roka fungovania pod výrazne reštriktívnejším režimom zhromažďovacieho práva. V júni 2024 parlament prijal tzv. lex atentát¹¹, ktorý zmenil aj zákon o zhromažďovacom práve. Novela zaviedla rozsiahle nové obmedzenia, napríklad rozšírila zóny, kde je možné zhromaždenia zakázať, veľmi široko formulovala dôvody, kedy obec „musí“ zhromaždenie zakázať, ak napríklad existuje „dôvodná obava“ stretu viacerých zhromaždení alebo ak by zhromaždenie narušilo súkromie a pokoj domova viacerých osôb.

Plošné zákazy zhromaždení v okolí parlamentu, vlády, prezidentského sídla a súdov a rozšírenie diskrečnej právomoci obcí zakazovať pokojné zhromaždenia sú v rozpore s medzinárodnými štandardmi ochrany práva na zhromažďovanie, keďže nejde o individuálne posudzované, ale všeobecné zákazy, ktoré bránia účasti byť „na dohľad a dosluch“ adresátov svojho protestu.

Začiatkom roka prebiehali po celom Slovensku masové protesty. Premiér, minister vnútra a šéf Slovenskej informačnej služby ich opakovane označovali za bezpečnostné riziko a hovorili o údajnom pripravovanom „pokuse o štátny prevrat“ zo strany opozície, médií a mimovládnych organizácií na základe utajovanej správy Slovenskej informačnej služby. Takéto výroky vytvárali stigmatizujúce prostredie a mohli mať odstrašujúci účinok na organizátorstvo a účasti zhromaždení, čo je v priamom rozpore s pozitívnym záväzkom štátu právo na pokojné zhromaždenia uľahčovať.

11 166/2024 Z. z. o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike, dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/166/20240715.html>

Ústavný súd SR prijal¹² vo februári návrh na posúdenie ústavnosti novely zákona, ktorý podala skupina poslancov a poslankyň NR SR. V čase uzávierky tejto správy nebolo známe konečné rozhodnutie Ústavného súdu.

Osobitné spravodajkyne OSN pre ľudské práva¹³ Slovensko, aby ukončilo stigmatizáciu a prenasledovanie občianskej spoločnosti, novinárov a pokojne protestujúcich. Zároveň upozornili, že prijatie lex atentát je nezlučiteľné s medzinárodným právom, keďže zásadne zasahuje do priestoru na slobodné zhromažďovanie a vytvára odstrašujúci účinok („chilling effect“) na výkon tohto práva.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- bezodkladne novelizovali zákon o zhromažďovacom práve tak, aby odstránili plošné zákazy zhromaždení;
- odstránili právnu neistotu v zákone o zhromažďovacom práve odstránením vágnych dôvodov na zákaz zhromaždenia a zabránili tak svojvoľnému zakazovaniu pokojných protestov;
- prestali používať stigmatizujúcu rétoriku, ktorá označuje organizovanie pokojného protestu za bezpečnostné riziko alebo „pokusu o prevrat“, a zdržali sa spochybňovania legitímnosti občianskych iniciatív.

12 Ústavný súd SR, Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 12. februára 2025 rozhodol (tlačová správa č. 8/2025), dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/informacie-pre-verejnost-a-media/media/tlacove-spravy?articleId=44827307>

13 Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Experts alarmed by deterioration of fundamental freedoms and civic space in Slovak Republic, 10.3.2025, dostupné na: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/03/experts-alarmed-deterioration-fundamental-freedoms-and-civic-space-slovak>

1.3. ZDRUŽOVACIE PRÁVO

V apríli NR SR prijala novelu zákona č.109/2025 Z. z.¹⁴, ktorá zásadným spôsobom sprísnila povinnosti mimovládnych organizácií (ďalej len „MVO“) a zaviedla nové administratívne povinnosti, sankcie a kontrolné mechanizmy. Jedným z jej deklarovaných cieľov bolo „zvýšenie transparentnosti“, v praxi však právna úprava vytvorila neprimerane represívny režim, ktorý môže mať odstrašujúci účinok na združovanie, slobodu prejavu a činnosť MVO ako „verejného dohľadu“.

Nad rámec existujúcich kontrolných mechanizmov novela zaviedla povinnosť vypracovávať špeciálne výkazy¹⁵, zverejňovať údaje o darcovstve nad 5 000 €, poskytovať osobné údaje členstva orgánov, a zároveň ukladá prísne sankcie za nespĺnenie týchto povinností. MVO sa tiež stali povinnými subjektmi podľa zákona o slobode informácií, ak im boli poskytnuté určité verejné prostriedky,¹⁶ čo predstavuje zásadnú zmenu ich právneho postavenia.

V septembri Ústavný súd spojil¹⁷ návrh skupiny poslancov a poslankýň NR SR a verejného ochrancu práv a začal konanie o ústavnosti zákona. Oba návrhy upozorňovali, že zákon zavádza neprimerané obmedzenia slobody

14 109/2025 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2025/109/>

15 Občianske združenia a organizácie s medzinárodným prvkom budú povinné vypracovať výkaz, ak ich príjmy presiahnu 35 000 € za rok.

16 Ak sa žiadosť týka len čiastočne nakladania s verejnými zdrojmi alebo sa týka iných skutočností, MVO je povinná vypracovať do 8 pracovných dní kvalifikovaný podnet a poslať ho príslušnému orgánu štátu alebo samosprávy (ktorý poskytol MVO finančné prostriedky), aby vydal rozhodnutie o neprístupnení informácie. S kvalifikovaným podnetom je potrebné zaslať aj samotnú infožiadosť a spisový materiál.

17 Ústavný súd SR, TLAČOVÁ SPRÁVA č. 36/2025, 10. 9. 2025, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/documents/20121/41393238/TS_36_2025.pdf/5aebf5ae-d94b-9af0-97d6-78ed7cd91370?t=1758804697825

združovania, slobody prejavu, práva na súkromie a vytvára nerovné postavenie MVO v porovnaní s inými príjemcami verejných prostriedkov.

V urgentnom stanovisku¹⁸ Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) konštatoval, že zákon obsahuje neodôvodnené zásahy do slobody združovania a práva na súkromie darcovstva a nie je v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenska. ODIHR upozornil, že rozsiahle administratívne povinnosti a sankcie môžu mať odstrašujúci účinok na činnosť MVO a odporučil vláde, aby sa zdržala opatrení oslabujúcich občiansku spoločnosť. Benátska komisia vo svojom stanovisku¹⁹ zdôraznila, že zákon zavádza neprimerané a disproportčné povinnosti. Upozornila, že transparentnosť činnosti MVO nepatrí k legitímnym cieľom, ktoré sú uvedené v medzinárodných ľudskoprávných dokumentoch ako dôvody na obmedzenie združovacieho práva a že prijaté opatrenia nie sú nevyhnutné.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- zabezpečili, aby obrancovia a obrankyne ľudských práv a aktéri a aktérky občianskej spoločnosti na Slovensku mohli vykonávať svoju činnosť v priaznivom a bezpečnom prostredí bez obáv z prenasledovania, represíí alebo akéhokolvek zastrašovania;
- prepracovali zákon č.109/2025 Z. z. tak, aby bol v súlade s Ústavou SR a medzinárodnými ľudskoprávnymi záväzkami;
- zabezpečili účinnú a efektívnu participáciu odbornej verejnosti a MVO v riadnom legislatívnom procese a zohľadnili ich pripomienky.

18 OBSE, Slovak Republic: Urgent Opinion on the Law Amending Act No. 213/1997 Coll. on Non-Profit Organizations Providing Public Benefit Services and Amending Other Acts, 16. 4. 2025, dostupné na: <https://www.osce.org/odihr/593495>

19 Benátska komisia, Slovak Republic – Opinion on the amendments to the Law „On non-profit organisations providing services of general interest“, 13.10.2025, dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/opinion-1256>

1.4. PRÁVO NA PRÍSTUP K INFORMÁCIÁM

V roku 2025 došlo k zásadným zásahom do práva na prístup k informáciám. Dňa 10. decembra 2024 parlament prijal novelu zákona č.211/2000 Z. z. Novela predĺžila lehotu na vybavenie žiadosti z 8 na 12 pracovných dní. Zaviedla aj nový poplatkový režim za „mimoriadne rozsiahle vyhľadávanie informácií.“

Prijatiu zákona predchádzalo aj prezidentské veto, keď prezident poukázal²⁰ na riziko nejasných pojmov a ich možný svojvoľný výklad. K právu na informácie sa vyjadril, že poplatky môžu neprimerane zasiahnuť práve povinné osoby.

Začiatkom roka podali poslanci a poslankyne NR SR a verejný ochranca práv návrhy na začatie konania pred Ústavným súdom SR. Ústavný súd SR konania spojil. V marci rozhodol²¹ o pozastavení účinnosti spornej časti zákona. Pozastavenie sa týkalo ustanovení umožňujúcich podmieniť poskytnutie informácie úhradou poplatku za „mimoriadne rozsiahle vyhľadávanie informácií“.

V novembri Ústavný súd rozhodol²², že ustanovenia o poplatkoch za mimoriadne rozsiahle vyhľadávanie informácií sú protiústavné. Uviedol, že zákon nedostatočne definuje, kedy ide o rozsiahle vyhľadávanie, a umožňuje povinným osobám svojvoľne podmieňovať prístup k informáciám platením. Súd zdôraznil, že právo na informácie je základným prostriedkom kontroly verejnej

20 Prezident SR, Prezident vrátil parlamentu novelu zákona o slobodnom prístupe k informáciám, 26.11.2024, dostupné na: <https://www.prezident.sk/article/prezident-vratil-parlamentu-novelu-zakona-o-slobodnom-pristupe-k-informaciam/>

21 Ústavný súd SR, Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 12. marca 2025 rozhodol (tlačová správa č.14/2025), dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/informacie-pre-verejnost-a-media/media/tlacove-spravy?articleId=47571127>

22 Ústavný súd SR, Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 5. novembra 2025 rozhodol (tlačová správa č.44/2025), dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/informacie-pre-verejnost-a-media/media/tlacove-spravy?articleId=64749458>

moci a nejasné normy s finančnými dôsledkami môžu neprimerane obmedziť výkon tohto práva.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- zabezpečili, aby akékoľvek obmedzenia práva na informácie boli len v nevyhnutnom rozsahu, primerané a v súlade s ľudskoprávnymi záväzkami Slovenska.

1.5. SLOBODA PREJAVU A MÉDIÍ

V roku 2025 došlo k ďalšiemu oslabovaniu slobody prejavu a nezávislosti médií. Politické zásahy do verejnoprávneho vysielania, stigmatizujúca rétorika voči novinárkam a novinárom a obmedzený prístup k informáciám vytvárali prostredie, ktoré oslabovalo verejnú kontrolu výkonu moci.

V priebehu roka sa naplno prejavili dôsledky legislatívnych zmien z roku 2024, ktorými bola zrušená pôvodná verejnoprávna inštitúcia. Nový model fungovania verejnoprávnej inštitúcie nevytvoril dostatočné záruky na ochranu nezávislosti a mohol umožniť politický vplyv na redakčné rozhodovanie.

Osobitné spravodajkyne OSN pre ľudské práva upozornili,²³ že narastajúce zásahy do verejnoprávneho vysielania, obmedzený prístup médií k informáciám a stigmatizácia novinárov a novinárok sú nezlučiteľné s právnymi záväzkami Slovenska. Zároveň pripomenuli, že štát má pozitívnu povinnosť vytvárať prostredie, ktoré umožňuje slobodné a bezpečné pôsobenie novinárov a novinárok.

Vládni predstavitelia vytvárali nepriateľskú atmosféru voči médiám,²⁴ ktorá mohla mať odstrašujúci účinok na výkon žurnalistickej práce.

Podľa Reportérov bez hraníc sa v roku 2025 Slovensko prepadlo na 38. miesto v rebríčku slobody médií – najhoršie za posledných 15 rokov. Tento prepad sa spája s politickým tlakom na médiá, snahami o ovládnutie verejnoprávnych médií a oslabením zákonných záruk nezávislosti redakcií.

23 Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Experts alarmed by deterioration of fundamental freedoms and civic space in Slovak Republic, 10. 3. 2025, dostupné na: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/03/experts-alarmed-deterioration-fundamental-freedoms-and-civic-space-slovak>

24 SME, Fico po návrate z Chorvátska novinárom: Bud'te ticho, 15. 8. 2025, dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=eiT6gOh_pE4

Zmeny v oblasti práva na prístup k informáciám predĺžili lehoty na poskytovanie informácií a vytvorili nové bariéry, ktoré komplikovali získavanie údajov vo verejnom záujme. Tieto prekážky sťažovali investigatívnu novinársku prácu, na ktorú je potrebný rýchly a neobmedzený prístup k verejným dokumentom a rozhodnutiam.

Zároveň sa objavovali prípady selektívneho poskytovania informácií, pri ktorých štátni predstavitelia uprednostňovali niektoré médiá na základe ich redakčnej orientácie.²⁵ Tento postup odporuje zásadám nediskriminácie a rovného prístupu k informáciám, ktoré sú súčasťou medzinárodných záväzkov Slovenska.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- zabezpečili nezávislé a transparentné riadenie verejnoprávnych médií v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenska;
- zdržali sa používania stigmatizujúcej alebo zstrašujúcej rétoriky voči médiám a novinárkam a novinárom;
- zabezpečili účinnú ochranu novinárov a novinárok pred útokmi, vrátane rýchleho a dôkladného vyšetrovania incidentov ohrozujúcich bezpečnosť alebo nezávislosť médií;
- zabezpečili, aby mali médiá úplný, nediskriminačný a spravodlivý prístup k predstaviteľom verejnej moci a k informáciám vo verejnom záujme, vrátane odstránenia administratívnych prekážok a skrátenia lehôt na poskytovanie údajov.

25 The Slovak Spectator, The disinformation scene has become a tool of media capture, 21. máj 2025, dostupné na: <https://spectator.sme.sk/politics-and-society/c/the-disinformation-scene-has-become-a-tool-of-media-capture>

2.

DISKRIMINÁCIA
RÓMOK
A RÓMOV

2.1. SEGREGÁCIA A NEROVNÝ PRÍSTUP KU VZDELANIU

Slovensko nadalej systematicky porušovalo právo rómskych detí na rovný prístup ku kvalitnému vzdelaniu bez segregácie. Napriek viacerým reformám a novým opatreniam Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR (ďalej len „MŠVVM“) zostávali segregované školy a triedy, dvojzmenné vyučovanie a nadmerné umiestňovanie detí do špeciálnych tried a škôl realitou, ktorá zasahovala desiatitisíce rómskych detí.

Školám pribudla nová povinnosť implementovať do svojich vnútorných predpisov Štandardy dodržiavania zákazu segregácie, ktoré MŠVVM predstavovalo ako kľúčový nástroj prevencie segregácie. V praxi však išlo najmä o formálnu úpravu školských poriadkov bez toho, aby štát zabezpečil účinný dohľad nad ich plnením a reálne desegregačné opatrenia.

Európsky súd pre ľudské práva vo februári v prípade Salay proti Slovensku²⁶ potvrdil, že nadmerné umiestňovanie rómskych detí do špeciálnych tried v Slovenskej republike predstavuje diskrimináciu. Súd rozhodol, že žiak rómskeho pôvodu bol diskriminovaný tým, že bol na základe kultúrne neobjektívnych testov zaradený do špeciálnej triedy pre „deti s ľahkým mentálnym postihnutím“. Zápis do špeciálnych tried bol v praxi trvalý.

V apríli Amnesty International a Európske centrum pre práva Rómov zverejnili správu²⁷, ktorá analyzovala kroky vlády potom, ako Európska komisia v roku

26 ESLP, SALAY v. Slovakia (29359/22), 27.2.2025, dostupná na <https://hudoc.exec.coe.int/?i=004-68557>

27 Amnesty International a ERRC, Oddelení a nerovní: Správa o (ne)riešení segregácie rómskych detí na Slovensku, 16.4.2025, dostupné na: <https://www.amnesty.sk/romske-deti-na-slovensku-nadalej-celia-hlboko-zakorenenej-diskriminacii/>

2023 podala žalobu voči Slovensku na Súdny dvor EÚ. Správa konštatovala, že segregácia je naďalej rozšírená a prehľbujúca sa, legislatívne zmeny školského zákona sú nedostatočné a neúčinné a v praxi sa vytvára de facto dvojitý vzdelávací systém – oddelený, menej kvalitný systém pre rómske deti, často v školách bez telocviční a jedální.

V auguste generálna advokátka Súdneho dvora EÚ Tamara Čapeta vo svojom stanovisku²⁸ v konaní o porušení povinností Slovenskej republiky potvrdila, že ide o systematické a pretrvávajúce porušovanie smernice o rasovej rovnosti. Poukázala na to, že Slovensko nielenže neprijalo dostatočne účinné opatrenia, ale ani nepreukázalo žiadne výsledky v podobe poklesu segregácie. Zároveň odmietla argumenty vlády, že segregácia je „vedľajším dôsledkom“ územného oddelenia komunít alebo individuálnych rozhodnutí rodičov, a zdôraznila, že štát má pozitívnu povinnosť dosiahnuť výsledok, nie len prijímať formálne opatrenia na papieri.

Štátna školská inšpekcia v auguste zverejnila výsledky tematickej inšpekcie,²⁹ podľa ktorých boli mnohé deti zaradené do špeciálnych tried na základe nespoľahlivej diagnostiky. Štát ani v roku 2025 neodstránil nevhodnú a nespoľahlivú diagnostiku a nezabezpečil účinné opravné mechanizmy, v dôsledku čoho sú deti dlhodobo vylučované z hlavného prúdu vzdelávania a stigmatizované ako „deti s ľahkým mentálnym postihnutím“.

V septembri vstúpil do platnosti formálny zákaz dvojzmenného vyučovania na základných školách. V praxi však ministerstvo paralelne udeľovalo „legislatívne výnimky“ a uzatváralo memorandá o odstránení dvojzmennej prevádzky, ktoré dvojzmennosť udržiavajú na ďalšie roky. Podľa dostupných údajov³⁰ tak v dvojzmennej prevádzke naďalej funguje minimálne 30 škôl³¹.

Dvojzmennosť bola zákonom zakázaná, no prostredníctvom systému výnimiek a memoránd zostala v praxi zachovaná. Navyše z verejne dostupných informácií vyplynulo, že väčšina škôl, ktoré memorandum o odstránení

28 Súdny dvor EÚ, NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY TAMARA ČAPETA, 1.8.2025, dostupné na: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&-docid=303045&pageIndex=0&doclang=SK&mode=req&dir=&occ=-first&part=1&cid=9399706>

29 Štátna školská inšpekcia, Tematická správa: STAV PRIJÍMANIA ŽIAKOV DO ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY A ICH ROVNÝ PRÍSTUP K VZDELÁVANIU V ŠKOLSKOM ROKU 2024/2025, 6.8.2025, dostupné na: <https://www.ssi.sk/2025/08/06/mnohe-deti-boli-zaradene-do-specialnych-tried-na-zaklade-nespolahlivej-psychodiagnostiky/>

30 Vystúpenie Ministra Druckera počas hodiny otázok v NR SR 23.10.2025, dostupné na: <https://tv.nrsr.sk/archiv/schodza/9/40?id=353960>

31 Richnava, Podsadek (Stará Ľubovňa), Lomnička, Boliarov, Bystrany, Cigel'ka, Čakanovce, Drienovec, Herľany, Hranovnica, Hrčel', Chminianske Jakubany, Jánovce, Jarovnice, Kamenná Poruba, Kapušianske Kľačany, Kecerovce, Kolačkov, Laškovce, Lenartov, Markušovce, Podhorany, Rakúsy, Rudňany, Sady nad Torsou, Spišský Štiavnik, Trebišov, Veľká Lomnica, Vrbnica a Žehňa

dvojzmennosti podpísali, plánuje predovšetkým navyšovať už dnes segregované kapacity, nie desegregovať. Tieto opatrenia tak skôr upevňujú a rozširujú segregované prostredie, než aby ho odstraňovali.

V októbri Národná rada SR schválila balík tzv. „Druckerových reforiem“, ktorý zaviedol prehľadnejší systém „verejných školských obvodov“. V novele však chýbajú jasné desegregačné kritériá na tvorbu obvodov a priame prepojenie na výsledky monitorovania rizika segregácie.

V auguste orgány štátnej správy rozhodli, že deti z Malého Slivníka majú byť vzdelávané na desiatich základných školách v Prešove.³² Takmer 40 detí sa približne dva mesiace vzdelávalo len dištančne „z domu“, bez plnohodnotnej účasti v škole a s výrazne obmedzeným prístupom k právu na vzdelanie.

Napriek rozsudku Najvyššieho súdu SR, ktorý rozhodol, že rómske deti na základnej škole v mestskej časti Stará Ľubovňa-Podsadek sú vo vzdelávaní segregované, škola v Podsadku aj v školskom roku 2025/26 naďalej fungovala ako fakticky segregovaná „rómska škola“ v dvojzmennej prevádzke a bez reálneho desegregačného plánu.³³ Deti druhého stupňa navštevovali budovu, ktorá je od vylúčenej komunity vzdialená, ale opäť navštevovaná prevažne rómskymi deťmi. Viac ako 20 % detí navštevujúcich školu v Podsadku bolo zaradených do špeciálnych tried. Deti prvého stupňa dostávali len suchú stravu.

MŠVVM síce prijímalo nové dokumenty, metodiky a legislatívne zmeny, no zároveň udržiavalo existujúce formy segregácie – prostredníctvom výnimiek zo zákazu dvojzmennosti, formálnou platnosťou desegregačných štandardov, nedostatočnou efektívnosťou registra spádovosti a nedostatočným riešením nespoľahlivej diagnostiky. Kľúčové rozsudky národných súdov nevedli k poklesu segregácie ani v lokalitách, ktorých sa priamo týkajú.

MŠVVM sa zaviazalo, že do konca roka 2025 zverejní komplexnú monitorovaciu správu spracovanú na základe administratívneho vyhodnocovania dát na všetkých stupňoch vzdelávania vrátane materských, základných, stredných a špeciálnych škôl. Ku dňu uzávierky bilancie však takýto dokument nebol zverejnený.

32 V roku 2024 Krajský súd v Prešove potvrdil, že rozhodnutia o spoločnom školskom obvode medzi obcami Malý Slivník a Terňa viedli k diskriminácii rómskych detí, pretože časť rómskych detí z Malého Slivníka bola vzdelávaná v triedach na poobedňajšej zmene a v etnicky homogénnych triedach. Tento rozsudok mal viesť k desegregačným opatreniam do dvoch rokov.

33 Rokovanie mestského zastupiteľstva Stará Ľubovňa, Správa o organizačnom zabezpečení školského roka 2025/2026, 18. 9. 2025

Odporúčania pre vládu SR a MŠVVM SR, aby:

- zaviedli rozsiahle a ucelené desegregačné opatrenia;
- zaviedli záväzné a spoľahlivé desegregačné predpisy a plány s vymáhateľnými termínmi pre všetky školy, ktoré boli označené za školy v riziku segregácie;
- prijali holistický prístup k riešeniu segregácie vo vzdelávaní tým, že sa bude spoločne riešiť aj rezidenčná segregácia a nevhodné životné podmienky vo vylúčených rómskych komunitách;
- prepojili centrálny register spádových oblastí s výsledkami monitoringu rizika segregácie;
- bez zbytočného odkladu začali proces skutočnej desegregácie na školách, ktoré súdy uznali za segregované;
- vyčlenili cielené finančné prostriedky na desegregačné opatrenia v prísnom súlade so zásadami 3D (desegregácia, degetoizácia, destigmatizácia);
- zbierali anonymizované etnické údaje v oblasti vzdelávania v súlade s právnymi predpismi a normami v oblasti ľudských práv;
- vydali komplexnú monitorovaciu správu rizika segregácie;
- odstránili dvojzmennú prevádzku na školách iným spôsobom ako rozširovaním škôl postavených v rómskych komunitách alebo v ich blízkosti, čím by sa segregácia ešte viac prehĺbila.

2.2. DISKRIMINÁCIA A PORUŠENIE PRÁVA NA BÝVANIE

Slovenská republika naďalej systematicky porušovala právo Rómov a Rómok na primerané bývanie bez segregácie. Segregované rómske komunity a lokality, nevyhovujúce a zdravie a život ohrozujúce podmienky, reťazenie krátkodobých nájomných zmlúv a neprehľadná bytová politika samospráv prehľbovali nerovnosť a viedli k rozsiahlemu porušovaniu ľudských práv. Vláda neprijala žiadne účinné desegregačné a systémové opatrenia v oblasti bývania.

Segregované rómske komunity zostávali oddelené od obcí fyzicky aj funkčne. Časť obydľí vo vylúčených rómskych komunitách bola postavená z horľavých materiálov, bez bezpečného prístupu k elektrine, pitnej vode či základnej protipožiarnej infraštruktúre.

Rok 2025 priniesol sériu tragických požiarov³⁴, ktoré odhalili životunebezpečné podmienky v segregovaných rómskych komunitách. V marci pri požari unimobuniiek vo Veľkom Šariši zomrelo päť ľudí vrátane štyroch detí. V júli v Spišskom Štiavniku prišlo o strechu nad hlavou 150 ľudí, ktorí následne celé mesiace žili v provizórnych stanoch bez vody a elektriny. V dôsledku požiarov

34 Roma Television, V osadách budú dobrovoľní rómski hasiči. Majú pomôcť pri požiaroch, 27. 5. 2025, dostupné na: <https://romatv.sk/slovensko/v-osad%C3%A1ch-bud%C3%BA-dobrovo%C4%BEn%C3%AD-r%C3%B3mski-hasi%C4%8Di-maj%C3%BA-pom%C3%B4c%C5%A5-pri-po%C5%BElaroch/1400179>

v novembri zahynuli dve deti v Mašličkove³⁵ a v Kozárovciach zomrela matka a jej tri dcéry³⁶.

Tieto požiare boli priamym dôsledkom segregovaného bývania v životunebezpečných podmienkach. Napriek známym rizikám a opakovaným tragédiám vláda neprijala žiadne plošné preventívne opatrenia ani legislatívne zmeny na zlepšenie bezpečnosti a kvality bývania. Reakcia inštitúcií bola prevažne ad hoc, obmedzená na krátkodobé humanitárne zásahy bez dlhodobých riešení. Zodpovedné inštitúcie nezabezpečili bezpečné bývanie pre zasiahnuté domácnosti. Preživší požiarov zostali v nevyhovujúcich podmienkach, často v núdzových prístreškoch bez prístupu k základným službám. Podľa dostupných informácií išlo o stany, telocvične a komunitné centrá.

Súčasťou systematického porušovania práva na bývanie bola aj prax reťazenia krátkodobých nájomných zmlúv. Viaceré mestá a obce uzatvárali s domácnosťami vo verejnom obecnom bývaní jedno- až trojmesačné zmluvy, ktoré následne opakovane predlžovali podľa uváženia úradníctva. Táto prax spôsobovala trvalú neistotu a ohrozovala domácnosti bezprostrednou stratou bývania. Vláda neprijala žiadne opatrenia na ukončenie tejto praxe. Neexistoval ani strategický rámec, ktorý by zabezpečil desegregáciu bývania.

V septembri Okresný súd Prešov rozhodol³⁷ o nariadení neodkladného opatrenia v prípade rodiny z rómskej komunity v obci Torysa. Obec na jar vyzvala obyvateľov neformálnej komunity, aby do deviatich mesiacov odstránili tzv. „čierne stavby“. Jedna z dotknutých obyvateľiek sa obrátila na súd a poukázala na hrozbu straty domova, ktorej čelila aj so svojimi deťmi. Súd obci uložil povinnosť zdržať sa odstránenia obydlija a pri rozhodovaní zohľadnil aj medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti ochrany práva na bývanie. Obec sa voči rozhodnutiu odvolala.

35 Amnesty International Slovensko, Reakcia na tragédiu v Mašličkove pri Košiciach, 11.11.2025, dostupné na: <https://www.amnesty.sk/tragedia-v-maslickove-poziar-umrtie-segregacia/>

36 TASR, TRAGÉDIA V KOZÁROVCIACH: Pri požiaru zahynula žena a tri deti, 26.11.2025, dostupné na: <https://www.teraz.sk/regiony/tragedia-v-kozarovciach-pri-poziaru/923273-clanok.html>

37 Poradňa pre občianske a ľudské práva, Uznesenie Okresného súdu v Prešove v prípade zákazu zbúrať príbytok rodiny z marginalizovanej rómskej komunity Torysa, 25.9.2025, dostupné na: <https://poradna-prava.sk/sudne-rozhodnutia/uznesenie-okresneho-sudu-v-presove-v-pripade-odstranenia-pribytku-rodiny-z-marginalizovanej-romskej-komunity-torysa/>

Odporúčania pre vládu SR, aby:

- významne rozširovala kapacity verejného nájomného bývania v súlade s ľudskoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky;
- zaviedla záväzné pravidlá pridelenia verejného nájomného bývania s cieľom odstrániť diskriminačné bariéry;
- prijala záväzný národný plán desegregácie bývania;
- ukončila prax reťazenia krátkodobých nájomných zmlúv a zabezpečila stabilitu verejného nájomného bývania;
- vytvorila program prevencie požiarov v komunitách a zabezpečila bezpečné bývanie pre rodiny zasiahnuté požiarom;
- zabezpečila stabilné financovanie pre obce na budovanie infraštruktúry, verejného nájomného bývania a desegregačných projektov v súlade s 3D princípmi (desegregácia, degetoizácia, destigmatizácia).

2.3. NEPRIMERANÉ POUŽITIE POLICAJNEJ SILY A POLICAJNÁ BEZTRESTNOSŤ

Slovensko naďalej čelilo závažným a dlhodobým problémom v oblasti policajného násillia a beztrestnosti. Výbor ministrov Rady Európy v septembri 2025 opätovne klasifikoval³⁸ skupinu prípadov pred ESLP³⁹ ako „komplexný problém“. Rozsudky ESLP v týchto prípadoch potvrdili neprimerané použitie sily, neludzské a ponižujúce zaobchádzanie, zlyhania pri ochrane fyzickej integrity osôb v policajnej starostlivosti a dlhodobú neefektívnosť vyšetrovania vrátane ignorovania možného rasového motívu.

Štatistiky Úradu inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR (ďalej len „inšpekcia“) predložené výboru ministrov ukázali, že drvivá väčšina sťažností na násillie zo strany polície je naďalej zamietaná. V rokoch 2019 – 2024 bolo 84 – 92 % sťažností odmietnutých, pričom len minimum prípadov viedlo k obvineniam⁴⁰. Inšpekcia navyše nedisponuje údajmi o výsledkoch disciplinárnych konaní, ktoré zostávajú v kompetencii nadriadených policajtov. Na problémy

38 ESLP, R.R. AND R.D. v. Slovakia: Case description, The Committee of Ministers during its 1537th DH meeting (15-17 September 2025), dostupné na: <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-56501>

39 R.R. a R.D., M.B. a ďalší, M.B. a ďalší (č.2), P. H. a Bystry

40 ESLP, R.R. AND R.D. v. Slovakia: Case description, The Committee of Ministers during its 1537th DH meeting (15-17 September 2025), dostupné na: <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-56501>

vyšetrovania poukázala v júni Amnesty International v analytickej správe⁴¹. Výstupom správy bolo, že systém vybavovania sťažností na policajné násilie pôsobí netransparentne, formálne a neúčinne a odporuje ľudskoprávnym záväzkom Slovenska.

V novembri nastal posun⁴² v 16 rokoch starom prípade šiestich rómskych chlapcov z Luníka IX, ktorí boli v roku 2009 na policajnej stanici Košice-Juh ponižovaní a bití. Krajský súd v Košiciach zrušil oslobodzujúci rozsudok pre desať obžalovaných policajtov. Prípadoch poukazuje na zásadné zlyhania pri vyšetrovaní policajného násillia voči rómskym deťom a na pretrvávajúcu bez-trestnosť v prípadoch podozrení zo zlého zaobchádzania.

Slovenské orgány zároveň tvrdili, že v minulosti „nezistili“ prípady policajného násillia s rasovým motívom. Tento postoj je v priamom rozpore s judikatúrou ESLP v spomínaných prípadoch, kde súd konštatoval porušenia článku 14 v spojení s článkom 3 Európskeho dohovoru. Ako dôkaz o „vyšetrovaní“ policajného násillia s rasovým motívom uviedla inšpekcia výboru ministrov informáciu, že v júli, po 12 rokoch od policajnej razie v Moldave nad Bodvou, opätovne spustila vyšetrovanie prípadu pre možné zneužitie sily s rasistickým motívom a ublíženie na zdraví na základe pokynu dozorového prokurátora.⁴³ Pretrvávajúce popieranie rasového motívu poukazuje na systémové zlyhanie pri identifikácii a vyšetrovaní protirómskeho rasizmu v policajnej praxi.

V apríli zverejnil⁴⁴ Výbor pre zabránenie mučeniu a neludskému či ponižujúcejmu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „CPT“) správu z návštevy Slovenska. V správe identifikoval pretrvávajúce problémy vrátane obvinení z fyzického násillia počas zatýkania, používania postupov odporujúcich štandardom, ako je pripútavanie osôb k pevným objektom, obmedzený prístup k právnej pomoci a narúšanie lekárskeho tajomstva prítomnosťou policajtov pri vyšetreniach. CPT zároveň vyjadril pochybnosti o nezávislosti inšpekcie.

41 Amnesty International Slovensko, Systémové zlyhanie spravodlivosti na Slovensku: Procesné porušenia zákazu mučenia políciou, 25. 6. 2025, dostupné na: <https://www.amnesty.sk/systemove-zlyhanie-spravodlivosti-na-slovensku-procesne-porusenja-zakazu-mucenia-policiou/>

42 TASR, Krajský súd zrušil rozsudok v kauze policajného šikanovania rómskych chlapcov, 26. 11. 2025, dostupné na: <https://www.teraz.sk/slovensko/krajsky-sud-zrusil-rozsudok-v-kauze-p/923393-clanok.html>

43 The Slovak Spectator, News digest: In surprising twist, case into infamous raid in Roma settlement reopened, 30. 7. 2025, dostupné na: <https://spectator.sme.sk/politics-and-society/c/news-digest-in-surprising-twist-case-into-infamous-raid-in-roma-settlement-reopened>

44 Výbor na zabránenie mučeniu a neludskému alebo ponižujúcejmu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT), Report to the Government of the Slovak Republic on the visit to Slovakia carried out from 28 November to 9 December 2023, 10. 4. 2025, dostupné na: <https://rm.coe.int/1680b52d45>

V marci podľa výpovedí preživších vstúpili policajti do základnej školy v Stráňach pod Tatrami a jeden z nich údajne fyzicky napadol viaceré maloleté osoby, čím im spôsobil zranenia a psychickú ujmu.⁴⁵ V júni došlo k zásahu polície v rómskej komunite v obci Veľká Ida. Podľa verejne dostupných informácií a videozáznamov polícia použila varovné výstrely a fyzické násilie voči miestnym obyvateľom a obyvateľkám. Amnesty International Slovensko a Európske centrum pre práva Rómov podali formálnu sťažnosť na inšpekciu, aby dôsledne preverila a vyšetrila, či pri policajnom zásahu zohrala úlohu rasová motivácia.⁴⁶ Policajné zásahy v rómskych komunitách vrátane zásahu v Stráňach pod Tatrami a vo Veľkej Ide, a potvrdili pretrvávajúce riziko nepriemeraného použitia sily voči Rómom a Rómkam.

Odporúčania pre vládu SR, aby:

- zriadila skutočne nezávislý vyšetrovací mechanizmus nezávislý od polície a ministerstva vnútra;
- prijala definíciu trestného činu mučenia v trestnom zákone tak, aby bola v súlade s článkom 1 Dohovoru proti mučeniu;
- prijala opatrenia, aby bolo povinné zaznamenávanie všetkých policajných zásahov audiovizuálnou technikou;
- vytvorila systém na zber a zverejňovanie anonymizovaných a rozčlenených údajov o všetkých podaniach podľa:
 - predmetu podania (zlé zaobchádzanie, diskriminácia...),
 - zraniteľnej skupiny (podľa veku, pohlavia, etnicity...),
 - s uvedením výsledku konania (trestné stíhanie, disciplinárne opatrenia, zamietnutie...);
- zabezpečila právnu pomoc a prístup k dokumentácii pre preživších;
- verejne deklarovala existenciu systémového problému pri vyšetrowaní podnetov súvisiacich s policajným násilím.

45 Amnesty International Slovensko, Policajné násilie voči deťom v Stráňach pod Tatrami vyvoláva otázky o inštitucionálnej diskriminácii, 5.3.2025, dostupné na: <https://www.amnesty.sk/policajne-nasilie-voci-detom-v-stranach-pod-tatrami-vyvolavaotazky-o-institucionalnej-diskriminacii/>

46 Amnesty International Slovensko a ERRC vyzývajú na vyšetrenie rasových motívov policajného násillia voči Rómom vo Veľkej Ide, 1.7.2025, dostupné na: <https://www.amnesty.sk/amnesty-a-errc-vyzyvaju-na-vysetrenie-rasovych-motivov-policajneho-nasilia-voci-romom-vo-velkej-ide/>

2.4. PRÁVO NA SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

V roku 2025 Národná rada SR prijala novelu zákona o službách zamestnanosti a zákona o pomoci v hmotnej núdzi, ktorá zásadne zmenila prístup k právu na sociálne zabezpečenie. V dôsledku novely od 1. septembra nadobudol účinnosť nový režim sankcionovania v systéme pomoci v hmotnej núdzi, ktorý presadilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR“) pod názvom „práca namiesto dávok“. Po novom bolo možné krátiť alebo odobrať dávku v hmotnej núdzi na jeden mesiac po prvom odmietnutí vhodnej pracovnej ponuky a na tri mesiace pri opakovanom odmietnutí. Sankcia sa mohla uplatniť aj pri „závažnom porušení pracovnej disciplíny“. MPSVR sprísnilo aj kontrolu práceneschopnosti.

Opatrenie sa týkalo vyše 120 000 osôb, z ktorých približne 62 000 označilo MPSVR ako „vhodné na sprostredkovanie práce“. Takéto plošné označenie nezohľadňovalo vek, zdravotný stav, reálne podmienky na trhu práce ani prekážky spojené s diskrimináciou.

Systém pomoci v hmotnej núdzi už pred novelou umožňoval znížiť alebo odobrať dávku, ak osoba nevykoná aktivačné činnosti v rozsahu 32 hodín mesačne. Novela od septembra tento princíp rozšírila: dávka sa môže odobrať alebo znížiť aj pri odmietnutí „vhodnej pracovnej ponuky“ alebo pri strate zamestnania.

Dávka v hmotnej núdzi má podľa zákona zabezpečiť aspoň jedno teplé jedlo denne, ošatenie a prístrešie. Jej výška (približne 86,50 € pre jednotlivca) pritom zostáva výrazne pod hranicou chudoby. Prístup k tejto minimálnej sume je navyše podmienený prácou, resp. aktivačnou prácou a ľudia v hmotnej núdzi nemajú reálnu voľbu – musia prijať prácu, aj keď je nevhodná alebo nedôstojná, aby nestratili prostriedky na prežitie.

Novela zaviedla sankcie za odmietnutie „vhodnej pracovnej ponuky“ bez „vážnych dôvodov“, pričom kritériá vhodnosti práce ani vážnych dôvodov nie sú

jasne definované. Rozhodovanie zostáva na úradníkoch a úradníčkach, čo vytvára priestor na subjektívne a nerovné zaobchádzanie. Sankcionovať možno aj ľudí, ktorí prácu stratia bez ohľadu na dôvody.

Hrozba straty dávky môže tlačiť ľudí k prijímaniu akýchkoľvek pracovných podmienok. Zamestnávateľia môžu znižovať štandardy, keďže vedia, že uchádzačky a uchádzači majú minimálnu možnosť ponuku odmietnuť. Systém aktivačných činností nespĺňa štandardy riadnej práce – ľudia nemajú nárok na mzdu, dovolenku ani stravné a nespádajú pod ochranu Zákonníka práce. Novela tak posilnila paralelný pracovný trh, ktorý nahradil regulárne pracovné miesta lacnou a právne nechránenou prácou.

Novela umožnila, aby aktivačné činnosti okrem obcí organizovali aj vyššie územné celky, nimi zriadené organizácie a ďalšie právnické osoby pôsobiace vo verejnom záujme. Tieto subjekty mohli využívať ľudí v hmotnej núdzi na údržbu verejných priestranstiev, sociálne služby či administratívu bez riadnej mzdy a pracovnoprávnej ochrany. Takto nastavený systém mohol demotivovať oprávnené inštitúcie od vytvárania regulárnych pracovných miest a posilňovať závislosť ľudí v núdzi od aktivačných prác, ktoré nevedú k stabilnému zamestnaniu.

V novembri sa v rómskych komunitách prejavili⁴⁷ prvé dôsledky novely. Úrady práce organizovali zber dotazníkov a kontroly v obciach s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva. Správne konanie pre krátenie dávok z dôvodu odmietnutia „vhodnej pracovnej ponuky“ bolo k 1. decembru začaté v 77 prípadoch.

Odporúčania pre MPSVR SR, aby:

- zrušilo represívne prvky novely, ktoré podmieňujú prístup k dávke v hmotnej núdzi prijatím práce alebo aktivačnými činnosťami;
- upustilo od systému aktivačných činností, ktoré nespádajú pod ochranu Zákonníka práce, a nahradili ich riadne platenými pracovnými miestami;
- pripravilo sociálnu reformu založenú na dátach, ľudskoprávných štandardoch a dôstojnosti všetkých ľudí, najmä tých, ktorí žijú v chudobe.

47 Roma Television, Práca namiesto dávok: Úradníci v osadách už vypisujú dotazníky, 19.11.2025, dostupné na: <https://romatv.sk/slovensko/pr%C3%A1ca-namiesto-d%C3%A1vok-%C3%BAradn%C3%ADci-v-osad%C3%A1ch-u%C5%BE-vypisuj%C3%BA-dotazn%C3%ADky/1400537>

2.5. PROTIRÓMSKY RASIZMUS

Protirómsky rasizmus predstavoval v roku 2025 významný problém, ktorý štátne orgány riešili nedostatočne. Protirómsky rasizmus⁴⁸ je definovaný ako druh rasistickej kategorizácie Rómov a Rómov, ktorí sú stigmatizovaní ako „Cigáni“ prostredníctvom tejto rasistickej klasifikácie, aby sa vytvorilo falošné zdôvodnenie a legitimizácia ich dehumanizácie, diskriminácie, vykorisťovania a možnosti násilia páchaného voči nim. Protirómsky rasizmus odporuje záväzkom Slovenska v oblasti rovnosti a zákazu rasovej diskriminácie.

Slovenská vláda nepovažuje boj s protirómskym rasizmom za prioritu. Existujúce záväzky sa plnia len čiastočne, s minimálnym účinkom. K hlavným problémom patria pretrvávajúce predsudky, nenávistné prejavy, nedostatočná ochrana pred diskrimináciou, segregácia a diskriminačné správanie polície. Väčšina úloh z akčného plánu Boj s protirómskym rasizmom na roky 2022 – 2024 zo Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 nebola splnená. Implementovali sa len vzdelávacie aktivity Slovenského národného strediska pre ľudské práva, avšak bez hodnotenia ich reálneho vplyvu.

48 Hund, D. W. (1999). Rassismus. Münster: Westfälisches Dampfboot, s. 91-92 ▪ Winckel, A. (2002): Antiziganismus. Rassismus gegen Roma und Sinti im vereinigten Deutschland. Münster: Unrast, s. 10, 11, 16, 148 ▪ Arad, J. (2006): Belzec, Sobibor, Treblinka. Praha: BB/art ▪ INFORMAČNÁ KANCELÁRIA RADY EURÓPY. (2007): Dost! Dosta! Prekonaj predsudky – spoznaj Rómov! Bratislava: Ševt, a.s. pre Úrad vlády Slovenskej republiky (preklad Elena Gallová Kriglerová) ▪ Haupt G. (2008): Tvorcovia pokoja v prostredí nepriateľskom voči Rómom. Prednáška na výročnom stretnutí Medzinárodného katolíckeho výboru pre Rómov (CCIT) 28. – 30. marca 2008, Trogir / Chorvátsko ▪ Hrabovský, M. (2015): Antiziganizmus ako bariéra k inklúzii Rómov. In: Podolinská, T. – Hruslč, T. (eds.): „Čiernobiele polilky“. Diskurzy, postoje a možnosti participácie. Bratislava: VEDA., s. 40-58 ▪ European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), General Policy Recommendation No. 13 on combating anti-Gypsyism and discrimination against Roma, 24 June 2011 ▪ Alliance against Anti-gypsyism, Anti-gypsyism – A Reference Paper, June 2017, available at <https://anti-gypsyism.eu/reference-paper/>, A non-legally binding working definition of anti-gypsyism/anti-Roma discrimination adopted by the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) on 08 October 2020.)

Aktivity zamerané na boj so stereotypmi naopak stereotypy účinne podporovali. Antidiskriminačná sekcia Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity prezentovala Rómov a Rómky prevažne ako hudobníkov či tanečníčky, čím posilňovala existujúce stereotypy. Zároveň sa nepodarilo implementovať aktivity proti nenávisným prejavom vrátane nenávisných prejavov online.⁴⁹

Rómske advokačné a výskumné stredisko realizovalo v období od septembra 2024 do augusta 2025 monitoring online priestoru na výskyt protirómskeho rasizmu. Zaznamenalo 555 prípadov protirómskeho rasizmu v online priestore. Monitorovaním sa zistilo, že za nenávisnými prejavmi stoja osobné/súkromné účty (348 prípadov), online médiá (42 prípadov), inštitucionálne verejné účty (17 prípadov), verejne činné osoby (9 prípadov), influenceri (3 prípady).

Protirómsky rasizmus sa objavil vo všetkých horizontálnych prioritách (vzdelávanie, bývanie, zdravotníctvo, zamestnanosť). Napríklad v oblasti bývania boli na sociálnych sieťach zverejňované ponuky priestorov na prenájom, ale v texte sa priamo uvádzalo „cigáni nevolať“. Podobné vylučovacie vety sa objavili aj v prípade inzerovania pracovných ponúk. V oblasti zdravia boli zaznamenané príspevky, ktoré hovorili o skúsenostiach pacientok z nemocničného prostredia s rómskymi ženami. Hovorili o negatívnych skúsenostiach, pričom oddelené izby pre rómske ženy nazývali „osobitný ZOO pavilón“. V oblasti vzdelávania sa objavovali prevažne negatívne komentáre pod takými príspevkami, ktoré oznamovali inkluzívne prístupy vo vzdelávaní. Prispievateľstvo presadzovalo názor, že je potrebné, aby sa rómske deti vzdelávali oddelene, pretože tak nebudú brzdiť nerómske deti a medzi „svojimi“ im bude lepšie.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- novelizovali antidiskriminačnú legislatívu tak, aby obsahovala jasné a účinné pravidlá na ochranu pred protirómskym rasizmom a aby bola v praxi vymožitelná;
- prijali legislatívne a politické opatrenia na posilnenie vyšetrovania rasovo motivovaných skutkov, vrátane online priestoru;
- zabezpečili zber dát o rasovo motivovaných skutkoch.

49 Roma Civil Monitor, Správa občianskej spoločnosti o implementácii národného strategického rámca – Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na Slovensku, september 2025, dostupné na: <https://romadata.org/wp-content/uploads/2025/09/rcm²-2024-c1-slovakia-final-slovak.pdf>

3.

PRÁVA DETÍ A MLÁDEŽE
NA INFORMÁCIE
A VZDELANIE
O ZDRAVÍ, VZŤAHOCH
A TELESNEJ INTEGRITE

Vzťahová a sexuálna výchova predstavuje podľa Svetovej zdravotníckej organizácie a UNESCO formu primárnej prevencie, ktorá je nevyhnutná pre zdravie detí a mladých ľudí.⁵⁰ Ciele tejto výchovy sú súčasťou nového Štátneho vzdelávacieho programu schváleného 31. marca 2023. Program nahradil doteraz nepovinnú prierezovú Výchovu k manželstvu a rodičovstvu. Do roku 2025 sa do programu zapojila približne polovica škôl, pričom od školského roku 2026/2027 bude povinný pre všetky školy.⁵¹ Tento rámec umožňuje poskytovať žiactvu overené informácie o tele, súhlase, zdravých vzťahoch, sexuálnom a reprodukčnom zdraví a bezpečnom online prostredí.

26. septembra parlament schválil novelu ústavy, ktorá zaviedla (medzi inými, vid' kapitola 1.1) požiadavku rodičovského informovaného súhlasu na vzdelávanie „v oblasti formovania intímneho života a sexuálneho správania“. Hoci novela zároveň uvádza, že „vzdelávanie na ochranu zdravia, telesnej integrity a prevenciu zneužívania tvorí súčasť všeobecného vzdelávania detí,“ nejasná formulácia vytvorila priestor na obmedzenie poskytovania vzdelávania v témach, ktoré sa týkajú sexuality, vzťahov a telesnej integrity. Tým vzniklo riziko, že školy nebudú schopné zabezpečiť vzdelávanie v súlade s právom detí a mládeže na informácie a vzdelanie tak, ako ho chránia medzinárodné dohovory.

Podľa Európskeho dohovoru o ľudských právach a Dohovoru o právach dieťaťa má vzdelávanie posilňovať deti, chrániť ich, rozvíjať ich schopnosti a umožniť im viesť bezpečný a plnohodnotný život. Tieto záväzky presahujú rámec odovzdávania faktov. Štát má zabezpečiť, aby žiactvo získavalo aj životné zručnosti, kritické myslenie a pochopenie vlastného tela a vzťahov. Komplexná vzťahová a sexuálna výchova je jedným z nástrojov, ktoré tieto ciele naplňajú, pretože chráni pred násilím, rizikovým správaním a manipuláciou a podporuje schopnosť detí a mládeže robiť informované rozhodnutia.⁵²

Novela vytvorila rámec, v ktorom môže prístup detí k základným informáciám závisieť od rozhodnutia rodiča. To vedie k nerovnosti medzi deťmi a mládežou a zvyšuje zraniteľnosť tých, ktoré potrebujú podporu najviac, napríklad aj tých, ktoré doma nemajú bezpečný priestor na otázky o tele, sexualite alebo vzťahoch alebo sú ohrozované priamo doma.

50 United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), International technical guidance on sexuality education: An evidence-informed approach (Revised edition), 2018, dostupné na: <https://www.unesco.org/en/articles/international-technical-guidance-sexuality-education-evidence-informed-approach>

51 Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVM), Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie (2023), 2023, dostupné na: <https://www.minedu.sk/statny-vzdelavaci-program-pre-zakladne-vzdelavanie-2023/>

52 United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), International technical guidance on sexuality education: An evidence-informed approach (Revised edition), 2018, dostupné na: <https://www.unesco.org/en/articles/international-technical-guidance-sexuality-education-evidence-informed-approach>

Benátska komisia upozornila,⁵³ že požiadavka rodičovského súhlasu môže byť v rozpore s povinnosťou štátu zabezpečiť vzdelávanie potrebné na ochranu zdravia, telesnej integrity a prevenciu násilia. Komisia zdôraznila, že právo rodičov nie je absolútne a musí byť vyvážené právami dieťaťa a povinnosťou štátu poskytovať objektívne, pluralitné a nediskriminačné vzdelávanie. Pripomenula, že aj vzdelávanie o sexualite má byť poskytované spôsobom, ktorý nie je indoktrinačný, rešpektuje rôznorodosť náboženských presvedčení a sexuálnych identít a podporuje právo detí na informácie primerané veku ako nevyhnutnú súčasť ich ochrany a rozvoja.

Odporúčania pre vládu SR, aby:

- upravila zmeny v ústave týkajúce sa sexuálnej výchovy tak, aby boli v súlade s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Dohovorom o právach dieťaťa;
- zabezpečila nezávislosť a objektívnosť vzdelávacieho obsahu týkajúceho sa zdravia a prevencie násilia;
- v prípade identifikovaného rizika porušenia práv detí a mládeže prijala nápravné opatrenia;
- rešpektovala zásadu, že rodičovské práva nesmú ohroziť práva dieťaťa.

Odporúčania pre MŠVVM SR, aby:

- zabezpečilo, aby učebné osnovy vzťahovej a sexuálnej výchovy obsahovali objektívne, včasné a relevantné informácie vrátane tém rodovej identity a sexuality, a poskytlo školám odborne spracované vzdelávacie materiály, zdroje a možnosti vzdelávania, ktoré sú v súlade s ľudskými právami a rešpektujú rozmanitosť ľudí;
- nastavilo postupy tak, aby rodičovský súhlas neznemožňoval žiactvu prístup k informáciám potrebným na ochranu zdravia a bezpečia;
- ujasnilo, že rodičovský informovaný súhlas sa nevzťahuje na obsah, ktorý je potrebný na naplnenie práv dieťaťa podľa Dohovoru o právach dieťaťa: poznanie hraníc, súhlasu, bezpečia, ochrany pred zneužívaním, digitálnej bezpečnosti, telesných zmien a zdravia;
- zabezpečilo, aby žiadne dieťa nebolo vylúčené zo vzdelávania v téme, ktorá je spojená s ochranou zdravia alebo prevenciou násilia;

53 Venice Commission, Urgent opinion on the draft amendments to the constitution of Slovak Republic, 2025, Dokument CDL-PI, 2025, 011, dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/slovak-republic-venice-commission-issues-urgent-opinion-on-the-draft-amendments-to-the-constitution>

- zabezpečilo transparentnú komunikáciu s rodičmi o tom, že cieľom vzťahovej a sexuálnej výchovy nie je „formovanie intímneho života“, ale ochrana zdravia a prevencia násilia, čo výslovne uvádzajú aj medzinárodné štandardy;
- spolupracovalo s odbornými organizáciami, ktoré sa riadia jasnými a doložitelnými vzdelávacími štandardmi a ktoré školám pomáhajú pri zavádzaní kontinuálnej inkluzívnej a veku primeranej vzťahovej a sexuálnej výchovy.

4.

PRÁVA LGBTI+ LUDI

Rok 2025 sa z hľadiska ochrany práv LGBTI+ ľudí na Slovensku javí ako jeden z najproblematickejších od roku 1989. Nejde len o pokračovanie dlhodobých negatívnych trendov, ale o kvalitatívny posun – politická rétorika o „rodovej ideológii“ a „ochrane národnej identity“ sa prvýkrát premietla do ucelenej ústavnej úpravy, ktorá má priamy vplyv na životy LGBTI+ ľudí.

Na pozadí ústavných zmien pretrvávala zvýšená miera nenávisťne motivovaného násillia a obťažovania, potvrdená európskymi prieskumami a analýzami, podľa ktorých LGBTI+ ľudia na Slovensku zažívajú nadpriemernú mieru násillia a diskriminácie, pričom obzvlášť ohrozené sú transrodové a nebinárne osoby.⁵⁴ Rok 2025 nadviazal aj na traumy po teroristickom útoku na bar Tepláreň v roku 2022 a na politické útoky na školy a kultúrne inštitúcie, ktoré sa pokúšali pracovať s témou kvír života.⁵⁵

Zároveň sa objavili aj prvky, ktoré prinášajú istú mieru nádeje – najmä na úrovni európskych inštitúcií a koordinovanej občianskej spoločnosti. Ich efekt sa ukáže skôr v dlhodobom časovom horizonte a nedokážu kompenzovať rozsah regresu na ústavnej a legislatívnej úrovni.

Aj v roku poznačenom ústavným regresom je dôležité pomenovať momenty, ktoré posúvajú ochranu práv LGBTI+ ľudí správnym smerom alebo aspoň nastavujú zrkadlo vnútroštátnej politiky.

Koncom novembra rozhodol Súdny dvor Európskej únie, že všetky členské štáty musia na účely uplatňovania práva EÚ uznávať manželstvá osôb rovnakého pohlavia uzatvorené v inom členskom štáte.⁵⁶ Rozhodnutie sa týka aj Slovenska a posilňuje ochranu rodinného života dúhových rodín – najmä v oblasti práv na voľný pohyb, pobyt a prístup k službám. V kontexte slovenského práva, ktoré nepozná žiadnu formu právneho uznania párov rovnakého pohlavia, ide o významný korektív vnútroštátnych obmedzení.

V novembri začala Európska komisia konanie pre porušenie zmlúv EÚ voči Slovensku v súvislosti s prijatou ústavnou zmenou, ktorá sa pokúša nadradit'

54 European Union Agency for Fundamental Rights (FRA): LGBTIQ equality at a crossroads: progress and challenges. EU LGBTIQ Survey III. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. Dostupné online: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/lgbtiq-equality-crossroads-progress-and-challenges>

55 ILGA-Europe: Annual Review 2025 of the Human Rights Situation of LGBTI People in Europe and Central Asia – Slovakia. Brussels: ILGA-Europe, 2025. Dostupné online (PDF): <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/Annual-Review-2025-Slovakia.pdf>

56 Ríos, B. – Klimentov, M.: Top E.U. court rules same-sex marriages must be recognized throughout bloc. The Washington Post, 25.11.2025. Dostupné online: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/11/25/eu-court-same-sex-marriage/>

„národnú identitu“ a ústavnú úpravu rodiny a rodu nad právo EÚ.⁵⁷ Komisia tým signalizuje, že ústavná redefinícia rodu a rodiny, ako aj zásahy do postavenia menších nie sú iba „vnútornou záležitosťou“ štátu, ale otázkou dodržiavania základných princípov EÚ vrátane ochrany ľudských práv a zásady nediskriminácie.

Na legislatívne zmeny reagovali domáce aj medzinárodné ľudskoprávne organizácie sériou spoločných vyhlásení, otvorených listov a právnych analýz, ktoré upozorňujú na ohrozenie práv LGBTI+ ľudí, žien a ďalších menších, ako aj na širšie dôsledky pre právny štát.⁵⁸ Dôležitým posunom je najmä koordinácia – nejde o jednotlivé izolované hlasy, ale o sieť domácich a medzinárodných subjektov, ktoré spoločne zvyšujú tlak na rešpektovanie ľudských práv na Slovensku. Tieto pozitívne impulzy samy osebe nezabezpečujú každodennú bezpečnosť LGBTI+ ľudí, ale predstavujú dôležitú protiváhu voči vnútroštátnej legislatívnej regresii.

Kľúčovou udalosťou roka bolo prijatie ústavnej zmeny, ktorej podoba sa formovala už od jari. Prvé návrhy upozorňovali na úmysel obmedziť ústavne uznané pohlavia na „muža“ a „ženu“ a sprísniť pravidlá adopcií tak, aby boli fakticky vyhradené len pre zosobášené heterosexuálne páry.⁵⁹

Pre transrodové a intersex osoby znamenala novoprijatá ústavná definícia pohlavia ďalšiu, generálnu prekážku na právne uznanie rodovej identity. To, čo bolo už predtým v praxi mimoriadne ťažko dosiahnuteľné, sa presúva do roviny takmer nemožného.⁶⁰ Zároveň sa v médiách objavili vyjadrenia predstaviteľov štátu, podľa ktorých transrodové osoby po právnych zásahoch „musia rozvodom ukončiť svoje existujúce manželstvá“ a ich predchádzajúci právny status je de facto popretý, čo prehlbuje právnu a osobnú neistotu dotknutých ľudí.⁶¹

57 Lopatka, J.: Slovakia amends constitution to promote „national identity“. Reuters, 26.9.2025. Dostupné online:

<https://www.reuters.com/world/slovakia-amends-constitution-promote-national-identity-2025-09-26/>

58 Reuters: EU opens case against Slovakia over constitutional change. Reuters, 21.11.2025. Dostupné online:

<https://www.reuters.com/world/eu-opens-case-against-slovakia-over-constitutional-change-2025-11-21/>

59 ILGA-Europe a ďalšie organizácie: Joint open letter on new Constitutional amendments adopted in Slovakia. Spoločný otvorený list 56 organizácií adresovaný Európskej komisii, 2025. Dostupné online: <https://www.ilga-europe.org/news/joint-open-letter-on-new-constitutional-amendments-adopted-in-slovakia/>

60 ILGA-Europe a ďalšie organizácie: Joint open letter on new Constitutional amendments adopted in Slovakia. Spoločný otvorený list 56 organizácií adresovaný Európskej komisii, 2025. Dostupné online: <https://www.ilga-europe.org/news/joint-open-letter-on-new-constitutional-amendments-adopted-in-slovakia/>

61 European Equality Law Network: Slovakia – Country report non-discrimination 2024. Brusel, 2024. Dostupné online:

<https://www.equalitylaw.eu/downloads/6109-slovakia-country-report-non-discrimination-2024>

Pre páry rovnakého pohlavia ústavná zmena potvrdzuje a posilňuje ich vy-
lúčenie z rodinnoprávneho systému. Adopcia alebo pestúnska starostlivosť
zostávajú dostupné prakticky len pre heterosexuálne manželské páry, čo záro-
veň oslabuje právnu istotu detí vyrastajúcich v dúhových rodinách.^{62, 63}

Ústava, ktorá má chrániť slabších pred svojvôľou moci, sa tak stáva ná-
strojom na explicitné vyradenie niektorých skupín obyvateľstva mimo plnej
právnej ochrany.

Ústavná zmena nevznikla vo vzduchoprázdne. Medzinárodné správy dlhodo-
bo upozorňujú, že LGBTI+ ľudia na Slovensku čelia vysokej miere verbálnych
útokov, vyhrážok a fyzického násillia. V prieskumoch sa transrodové a nebinár-
ne osoby opakovane javia ako obzvlášť ohrozená skupina.⁶⁴ Monitoring ILGA-
Europe zároveň poukazuje na to, že útok na Tepláreň a následné politické
reakcie vrátane zastrašovania škôl prispeli k ďalšiemu zhoršeniu atmosféry.⁶⁵

Údaje o nenávisťných trestných činoch zhromažďované v rámci systému
OBSE potvrdzujú, že Slovensko tieto incidenty nielen podhodnocuje, ale dlho-
dobo zlyháva pri ich systematickom vyšetrovaní a evidencii motivácie vrátane
homofóbnych a transfóbnych pohnútok.⁶⁶ V praxi to vedie k tomu, že mnohé
poškodené osoby incidenty neoznamujú, pretože neočakávajú spravodlivú re-
akciu orgánov činných v trestnom konaní alebo sa boja, že by to ďalej mohlo
ohroziť ich bezpečnosť.

Ústavná zmena tento strach nevytvorila, ale posilnila ho tým, že časť spoloč-
nosti vníma legislatívny krok ako potvrdenie vlastných predsudkov a implicitné
„povolenie“ vylučovať LGBTI+ ľudí alebo útočiť na nich bez obavy z dôsledkov.

Slovensko má formálne zavedenú právnu ochranu pred diskrimináciou
z dôvodu sexuálnej orientácie a čiastočne aj rodovej identity. Analýzy však

62 ILGA-Europe a ďalšie organizácie: Joint open letter on new Constitutional amen-
dments adopted in Slovakia. Spoločný otvorený list 56 organizácií adresovaný
Európskej komisii, 2025. Dostupné online: [https://www.ilga-europe.org/news/
joint-open-letter-on-new-constitutional-amendments-adopted-in-slovakia/](https://www.ilga-europe.org/news/joint-open-letter-on-new-constitutional-amendments-adopted-in-slovakia/)

63 ILGA World: LGBTI Rights in Slovakia. ILGA World Database. Dostupné online:
<https://database.ilga.org/slovakia-lgbti>

64 European Union Agency for Fundamental Rights (FRA): LGBTIQ equality at a cross-
roads: progress and challenges. EU LGBTIQ Survey III. Luxembourg: Publications
Office of the European Union, 2024. Dostupné online: [https://fra.europa.eu/en/
publication/2024/lgbtiq-equality-crossroads-progress-and-challenges](https://fra.europa.eu/en/publication/2024/lgbtiq-equality-crossroads-progress-and-challenges)

65 ILGA-Europe: Annual Review 2025 of the Human Rights Situation of LGBTI People
in Europe and Central Asia – Slovakia. Brussels: ILGA-Europe, 2025. Dostupné on-
line (PDF): [https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/Annual-Review-
2025-Slovakia.pdf](https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/Annual-Review-2025-Slovakia.pdf)

66 OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Hate crime
reporting – Slovakia (data 2024). Dostupné online:
<https://hatecrime.osce.org/reporting/slovakia/2024>

ukazujú, že táto ochrana je v praxi obmedzená a pre veľkú časť dotknutých osôb fakticky nedostupná.^{67, 68}

Medzi opakujúce sa problémy patria nízka informovanosť o právach a možnostiach domáhať sa ochrany, finančné a psychické bariéry pri vedení súdnych sporov, pomalé konanie súdov a neistý výsledok, ako aj ťažko zvládnuiteľné dôkazné bremeno na strane žalobcu.

Osobitne vážnym problémom je absencia komplexného a jasného právneho rámca pre právne uznanie rodovej identity transrodových a intersex osôb, právne uznanie vzťahov párov rovnakého pohlavia (registrované partnerstvá, manželstvá), a prístup k adopcii a pestúnskej starostlivosti pre LGBTI+ jednotlivcov a páry.^{69, 70}

V oblasti školstva chýbajú systémové opatrenia na podporu bezpečného a inkluzívneho prostredia pre LGBTI+ žiakov a žiačky. Medzinárodné mapovanie inkluzívnosti vzdelávacích systémov ukazuje, že Slovensko prakticky neposkytuje špecifické podporné mechanizmy pre LGBTI+ študentstvo a pedagógiu, ktorí nemajú systematické vzdelávanie v tejto oblasti.⁷¹

V zdravotníctve pretrvávajú nejasnosti postupov pri poskytovaní starostlivosti transrodovým a intersex osobám a časté sú skúsenosti s ich odmietaním či patologizovaním. V rodinnej praxe sú páry rovnakého pohlavia odkázané na

67 European Equality Law Network / Migration Policy Group: Slovakia – Country report non-discrimination 2025. Transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78. Brusel, 2025. Dostupné online (PDF): <https://www.migpolgroup.com/wp-content/uploads/2025/08/2025-SK-Country-report-ND-final-for-web.pdf>

68 Amnesty International: Slovakia: Parliament's Approval of Draconian Constitutional Amendments Is a Step Towards Erosion of Human Rights. Tlačová správa, 26.9.2025. Dostupné online na: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/09/slovakia-parliaments-approval-of-draconian-constitutional-amendments-is-a-step-towards-erosion-of-human-rights/>

69 ILGA-Europe a ďalšie organizácie: Joint open letter on new Constitutional amendments adopted in Slovakia. Spoločný otvorený list 56 organizácií adresovaný Európskej komisii, 2025. Dostupné online: <https://www.ilga-europe.org/news/joint-open-letter-on-new-constitutional-amendments-adopted-in-slovakia/>

70 ILGA World: LGBTI Rights in Slovakia. ILGA World Database. Dostupné online: <https://database.ilga.org/slovakia-lgbti>

71 IGLYO – The International LGBTQI Youth & Student Organisation: LGBTQI Inclusive Education Index 2025 – Slovakia (country profile). Dostupné online: <https://www.education.iglyo.org/2025/slovakia>

improvizované riešenia cez udeľovanie plnej moci a neformálne dohody, keď ide o rodičovské práva, dedenie alebo prístup k zdravotným informáciám.^{72, 73}

Medzinárodné hodnotenia dlhodobo radili Slovensko medzi krajiny, ktoré stagnujú alebo sa zhoršujú v oblasti ochrany práv LGBTI+ ľudí.⁷⁴ Už pred rokom 2025 boli prítomné politické kampane proti tzv. „gender ideológii“, útoky na nezávislosť občianskej spoločnosti, zastrašovanie škôl a kultúrnych inštitúcií spolupracujúcich s LGBTI+ komunitou či systematické ignorovanie odporúčaní medzinárodných orgánov.

Rok 2025 však predstavuje zlom. Z fragmentovaných krokov sa stáva ucelená ústavná stratégia – prijatá zmena mení rámec, v ktorom budú v budúcnosti posudzované zákony, politické rozhodnutia a súdne rozsudky. Súčasne posúva konflikt so systémom práva EÚ na novú úroveň, čo dokazuje aj začatie konania Európskej komisie.⁷⁵

Z hľadiska LGBTI+ ľudí tak nejde o „ďalší rok s rovnakými problémami“, ale o prechod k stavu, v ktorom štát aktívne a systémovo obmedzuje možnosti plnohodnotného uplatňovania ich práv.

Skúsenosti organizácií pracujúcich s LGBTI+ ľuďmi potvrdzujú niekoľko trendov, ktoré sa prejavujú paralelne:

1. Zvýšená psychická záťaž – častejšie sa objavujú úzkosti, depresie, vyhorenie a dlhodobý stres z toho, že osobná identita je predmetom politických útokov a ústavných zásahov.
2. Úvahy o odchode zo Slovenska – najmä medzi mladými transrodovými a nebinárnymi ľuďmi sú čoraz častejšie myšlienky o odchode do krajín, kde je právna a spoločenská realita pre LGBTI+ ľudí menej nepriateľská.
3. Vysoká miera vnútornej solidarity – napriek regresu je viditeľná silná ochota podporovať komunitné centrá, poradenské služby, psychologickú pomoc a vzdelávacie aktivity, ktoré LGBTI+ ľuďom poskytujú aspoň čiastočný pocit bezpečia a prijatia.

72 ILGA-Europe a ďalšie organizácie: Joint open letter on new Constitutional amendments adopted in Slovakia. Spoločný otvorený list 56 organizácií adresovaný Európskej komisii, 2025. Dostupné online: <https://www.ilga-europe.org/news/joint-open-letter-on-new-constitutional-amendments-adopted-in-slovakia/>

73 ILGA World: LGBTI Rights in Slovakia. ILGA World Database. Dostupné online: <https://database.ilga.org/slovakia-lgbti>

74 ILGA-Europe: Annual Review 2025 of the Human Rights Situation of LGBTI People in Europe and Central Asia – Slovakia. Brussels: ILGA-Europe, 2025. Dostupné online (PDF): <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/Annual-Review-2025-Slovakia.pdf>

75 Lopatka, J.: Slovakia amends constitution to promote „national identity“. Reuters, 26.9.2025. Dostupné online: <https://www.reuters.com/world/slovakia-amends-constitution-promote-national-identity-2025-09-26/>

Nie je úlohou komunity nahrádzať povinnosti štátu. Fakt, že sa LGBTI+ ľudia a ich spojenci napriek nepriaznivým podmienkam organizujú a navzájom podporujú, však predstavuje jeden z mála stabilných zdrojov odolnosti v prostredí, kde štát svoju ochrannú funkciu voči tejto skupine obyvateľstva zanedbáva.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- zrušili alebo zásadne prepracovali ústavné zmeny prijaté v roku 2025 tak, aby nepopierali existenciu transrodových a intersex osôb a nevyklúčovali páry rovnakého pohlavia z adopcií;
- prijali zákon o právnom uznaní rodovej identity v súlade s medzinárodnými ľudskoprávnymi štandardmi;
- zaviedli právny rámec pre vzťahy párov rovnakého pohlavia (registrované partnerstvá alebo manželstvá).

Odporúčania pre Ministerstvo spravodlivosti SR a Ministerstvo vnútra SR, aby:

- posilnili vyšetrowanie nenávisných trestných činov a zaviedli povinné školenia o motiváciách založených na sexuálnej orientácii a rodovej identite pre policajný zbor, prokuratúru a sudy;
- zlepšili zber, štatistické spracovanie a sprístupňovanie údajov o nenávisných trestných činoch.

Odporúčania pre MŠVVM SR, aby:

- vypracovali a implementovali metodiky na inkluzívne vzdelávanie o ľudských právach, sexualite a rodovej diverzite, ktoré budú v súlade s medzinárodnými štandardmi a odporúčaniami odborných inštitúcií;
- zaviedli systém podpory pre LGBTI+ žiakov a žiačky (školská psychologická podpora, dôvernícke osoby, bezpečné oznamovacie kanály pri šikane).

Odporúčania pre Ministerstvo zdravotníctva SR, aby:

- nastavilo jasné, odborné a rešpektujúce štandardy zdravotnej starostlivosti o transrodové a intersex osoby v súlade s odporúčaniami WHO a relevantných odborných spoločností.

Odporúčania pre samosprávy, školy a médiá, aby:

- otvorene odmietli stigmatizujúcu rétoriku a politiky namierené proti LGBTI+ ľuďom;
- podporovali konkrétne programy a priestory, ktoré LGBTI+ ľuďom poskytujú bezpečie, podporu a možnosť plnohodnotne sa podieľať na spoločenskom živote.

5.

PRÁVA ŽIEN A RODOVÁ ROVNOŠŤ

5.1 MENŠTRUAČNÉ VYLÚČENIE

V roku 2025 odborníčky z iniciatívy Dôstojná menštruácia v organizácii inTYMYta nainštalovali 49 Menštruačných Skriniek, čím sa počet Menštruačných Skriniek na celom Slovensku zvýšil na 63. V štyroch lokalitách si vyrobili ďalších osem Menštruačných Skriniek podľa voľne dostupného online manuálu, ktorý Dôstojná menštruácia poskytuje. Rozdistribuovaných bolo 360 157 kusov menštruačných potrieb, najmä do škôl, komunitných centier a organizácií, ktoré podporujú osoby v núdzi.⁷⁶

Banskobystrický samosprávny kraj už od roku 2022 poskytuje na všetkých župných stredných školách voľne dostupné menštruačné potreby na ženských a dievčenských toaletách. V komunikácii tvrdí, že náklad na menštruačné potreby pre 59 župných škôl sa pohybuje okolo 12 000 €.⁷⁷

V roku 2025 sa pridal Trnavský samosprávny kraj. Potreby sú rovnako dostupné na všetkých župných stredných školách, na ženských toaletách. Zriaďovateľ škôl tiež komunikoval dôležitosť zamerať sa na osoby, ktoré z dôvodu zdravotného či sociálneho znevýhodnenia navštevovať stredné školy nemôžu.⁷⁸

Menštruačné vylúčenie ohrozuje viaceré základné práva garantované medzinárodnými dohovormi, ktoré Slovensko ratifikovalo. Na Slovensku je každá

76 Iniciatíva za dôstojnú menštruáciu, 2025, dostupné na: <https://www.menstruacna-chudoba.sk/>

77 Banskobystrický samosprávny kraj, Bezplatné menštruačné potreby poskytne Banskobystrická župa už v osemdesiatich inštitúciách, 2024, dostupné na: <https://www.bbsk.sk/aktuality/bezplatne-menstruacne-potreby-poskytne-banskobystricka-zupa-uz-v-osemdesiatich-instituciach>

78 Trnavský samosprávny kraj, Trnavský kraj vstupuje do Iniciatívy za dôstojnú menštruáciu a na svojich stredných školách inštaluje „Starterpack pre tvoje dni“, máj 2025, dostupné na: <https://trnava-vuc.sk/trnavsky-kraj-vstupuje-do-iniciativy-za-dostojnu-menstruaciju-a-na-svojich-strednych-skolach-instaluje-starterpack-pre-tvoje-dni/>

šiesta osoba ohrozená chudobou alebo sociálnym vylúčením. Ide o približne 980 000 ľudí, čo predstavuje 18,3 % populácie, o 37 000 viac ako v roku 2023 (17,6 %).⁷⁹ Od 1. januára 2025 platí zvýšená základná sadzba DPH 23 %, v porovnaní s predošlými rokmi, keď bola 20 %. Zvýšenie zasiahlo aj menštruačné potreby, ktoré ostali zaradené v nezniženej sadzbe. Návrh zaradiť ich medzi tovary so zníženou 5 % sadzbou neprešiel.⁸⁰ Touto zmenou sa znížila finančná dostupnosť menštruačných potrieb pre osoby v najväčšej hmotnej núdzi, čím štát vytvoril dodatočné bariéry pri uplatňovaní práva na zdravie a práva na primeranú životnú úroveň.⁸¹

Najväznejšia situácia pretrváva vo vylúčených rómskych komunitách. Až 87 % Rómov a Rómok je ohrozených chudobou, pričom 91 % rómskych detí žije v domácnostiach s príjmom pod hranicou chudoby.⁸² Výskum zrealizovaný v roku 2025 potvrdil, že menštruačné vylúčenie medzi slovenskými Rómkami je hlboko štrukturálny problém formovaný rasizmom, patriarchátom a socioekonomickou nerovnosťou. Zistenia výskumu ukazujú, že obmedzený prístup k menštruačným potrebám, nedostatočné WASH⁸³ podmienky, stigma a systémové zanedbávanie posilňujú každodennú marginalizáciu.⁸⁴ Tento stav poukazuje na riziko diskriminácie na základe rodu, etnicity a sociálneho statusu, čo je v rozpore s princípmi Európskeho dohovoru o ľudských právach (čl. 14) ako aj Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

79 Štatistický úrad Slovenskej republiky, Chudoba a jej dimenzie na Slovensku v roku 2024 (EU-SILC 2024), dostupné na: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/1b9668e5-6a36-4050-9a8c-5a4f8d0d4451!/ut/p/z1/jZBLC8lwE-IR_Uci2eZge04JpNAqxptZcJD6qBa0i4sFfbxE82rq3hW9mdgd7XGHfhmdzDI_m2oZzt68939iRFmkaSYDUENCTaTHPs3GsHMOOrD5ApmDORARBGMdAyd4vEEgKSYP-PHn6MhP_0PYDvt58MBXQNXpdZnJtifwuPE2ra-ograjtwLg4M8UA4osAAJUHS EAu0FNVYU8qi7jb_cZfW2sKUJagy-HoMmkYK5c10WHwCWx6Cv36EPbxfnqpepC93IN7_hEk4!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

80 Zmušková, B., Slovensko má štvrtú najvyššiu DPH na vložky a tampóny v EÚ, 2025, dostupné na: <https://euractiv.sk/section/danova-politika/news/slovensko-ma-stvrtu-najvyssiu-dph-na-vlozky-a-tampony-v-eu/>

81 Organizácia spojených národov, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, 1976, dostupné na: <https://www.gender.gov.sk/dokumenty/dokumenty-osn/medzinarodny-pakt-o-hospodarskych-socialnych-a-kulturnych-pravach/>

82 Markovič, F., & Plachá, L., Príjmy a životné podmienky v marginalizovaných rómskych komunitách: Vybrané ukazovatele zo zisťovania EU SILC_MRK 2020, dostupné na: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1561/analyticka_sprava_eu_silc_mrk_2020_elektronicka_final.pdf

83 Prístup k čistej vode, sanitácii a hygiene (Svetová zdravotnícka organizácia)

84 Blahová, N., Menstrual exclusion as a lens for understanding systemic oppression: Gender, ethnic, and socioeconomic inequality of Slovak Roma menstruators (Master's thesis, University of Amsterdam), 2025

Odporúčania pre vládu a MŠVVM SR, aby:

- vytvorili dotačný mechanizmus, ktorý by umožnil samosprávam financovať poskytovanie menštruačných potrieb v takej miere, aby mohli samosprávy zabezpečiť voľne dostupné menštruačné potreby na všetkých toaletách vo verejných budovách, školách a inštitúciách, ktoré majú vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti;
- integrovali menštruačné potreby do programov sociálnej pomoci vrátane pomoci v hmotnej núdzi;
- vypracovali národnú stratégiu menštruačnej spravodlivosti na Slovensku, ktorá bude súčasťou širších politík rodovej rovnosti, boja proti chudobe, zdravia a vzdelávania;
- zaviazali sa zabezpečiť prístup k čistej tečúcej vode pre všetky obce a pre neformálne osídlenia vybudovať hygienické centrá dostupné pešo;
- zaviedli štandardný vzdelávací modul o menštruácii do učebných osnov základných a stredných škôl, organizovali pravidelné školenia pre učiteľstvo a osoby pracujúce v zdravotníctve, aby tieto osoby vedeli odborne a promptne reagovať na potreby (mladých) menštruujúcich osôb a podporovali destigmatizáciu vo svojich komunitách;
- inštitucionalizovali pravidelný zber dát o prístupe k menštruačným potrebám, zdravotnej starostlivosti a informovanosti o menštruácii na Slovensku tak, aby tieto dáta reflektovali intersekcionálne potreby, najmä vylúčené rómske komunity a prehliadané skupiny obyvateľstva;
- začlenili tému menštruácie, menštruačnej chudoby a vylúčenia, vrátane realizovaných aktivít za menštruačnú spravodlivosť, do svojich správ o chudobe, zdraví a vzdelávaní.

5.2. PRÁVO NA SEXUÁLNE A REPRODUKČNÉ ZDRAVIE

Právo na sexuálne a reprodukčné zdravie je ľudským právom. Jeho podmienkou je, aby ľudia, ktorí môžu otehotnieť⁸⁵, mali včasný prístup k bezpečným, finančne dostupným a kvalitným službám interrupčnej starostlivosti. Akékoľvek prekážky v prístupe k interrupciám posilňujú nerovnosť a diskrimináciu, prehĺbujú chudobu a porušujú celé spektrum ľudských práv. Podľa Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien (výbor CEDAW) porušovanie práv žien na sexuálne a reprodukčné zdravie, akým sú napríklad odopieranie alebo odd'ovanie prístupu k bezpečnej interrupcii, zneužívanie alebo zlé zaobchádzanie so ženami, ktoré hľadajú informácie, produkty a služby v oblasti sexuálneho

85 Väčšina výskumných zistení Možnosti voľby, o ktoré sa opierame v tomto texte, je založená prevažne na skúsenostiach cisrodových žien. Je dôležité zdôrazniť, že tak ako cisrodové ženy, aj transrodoví muži, nebinárne, rodovo fluidné a intersexuálne osoby so ženským reprodukčným systémom, ktoré môžu otehotnieť, potrebujú rovnakú kvalitnú interrupčnú starostlivosť, bez diskriminácie. Pre stručnosť a čitateľnosť na pomenovanie všetkých osôb, ktoré môžu potrebovať interrupčnú starostlivosť, používame najčastejšie slová „ženy“, „ľudia, ktorí môžu otehotnieť“, ale aj „človek“, „osoba“ alebo „osoba, ktorá vyhledáva interrupciu“.

a reprodukčného zdravia, predstavujú rodovo podmienené násilie. Toto rodovo podmienené násilie^{86, 87} prijaté v tejto oblasti.

Slovenská republika patrí dlhodobo ku krajinám s najhoršou interrupčnou starostlivosťou a najvyšším počtom obmedzení v Európe. Ani v roku 2025 nedošlo v oblasti reprodukčných práv a interrupčnej starostlivosti k žiadnemu pozitívnemu vývoju alebo k odstráneniu aspoň niektorej z bariér v prístupe k bezpečným interrupciám. Naopak, Slovensko naďalej regulovalo interrupcie spôsobom, ktorý prístup k nim výrazne sťažuje. Podľa aktuálneho hodnotenia European Abortion Policies Atlas 2025⁸⁸ sa Slovensko v európskom rebríčku dostupnosti interrupcie umiestnilo na nelichotivom 42. mieste zo 49 hodnotených krajín Európy.

Podľa prieskumov Možnosti voľby⁸⁹, ako aj na základe poznání z prevádzkovania jej podpornej linky patria medzi hlavné prekážky najmä nedostatok informácií, odmietanie poskytovať interrupčnú starostlivosť z dôvodu náboženského presvedčenia (tzv. výhrada vo svedomí) či ubližujúci prístup zdravotníckeho personálu. K tým ďalším patria medicínsky neopodstatnené čakacie doby, zaujaté poradenstvo, ako aj nemožnosť podstúpiť modernú, neinvazívnu tabletkovú formu interrupcie. Veľkou bariérou je vysoká cena, ktorá sa po-

86 Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien: CEDAW/C/GC/35 (2017): Všeobecné odporúčanie č. 35 o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách, ktoré aktualizuje všeobecné odporúčanie č. 19 (2008), ods.18, preklad Možnosť voľby (2018), dostupné na: https://moznostvolby.sk/wp-content/uploads/cedaw/CEDAW_Vseobecne_odporucanie35_final.pdf

87 Pod pojmom ľudskoprávne štandardy máme na mysli štandardy dané kľúčovými medzinárodnými zmluvami o ľudských právach relevantnými pre oblasť reprodukčných práv, medzi ktoré patria najmä Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Dohovor o právach dieťaťa, Dohovor o právach osôb so zdravotným znevýhodnením, Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, Európsky dohovor o ľudských právach, Európska sociálna charta. Lekárske štandardy sú štandardy Svetovej zdravotníckej organizácie, ktoré sú opakovane aktualizované. Aktuálne ide o usmernenie z roku 2022, originál: World Health Organization (WHO), Abortion Care Guideline (2022), v preklade Možnosti voľby, Svetová zdravotnícka organizácia (WHO), Usmernenie k interrupčnej starostlivosti (2022), dostupné na: https://moznostvolby.sk/usmernenie_k_interrupcnej_starostlivosti/

88 European Parliamentary Forum for Sexual and Reproductive Rights (EPF), 2025, dostupné na: <https://www.epfweb.org/node/1156>

89 Barbora Holubová (ed.), Adriana Mesochoritsová, Paula Jójárt, Dostupnosť služieb reprodukčného zdravia na Slovensku – Správa o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, 2021, Možnosť voľby, Bratislava, dostupné na <http://moznostvolby.sk/dostupnost-sluzieb-reprodukneho-zdravia-na-slovensku-2/>; (2022); Paula Jójárt, Adriana Mesochoritsová, Jarmila Filadelfiová, Zdenka Faragulová, Barbora Holubová, Skúsenosti žien s prístupom k interrupciám a antikoncepcii na Slovensku – Beh cez prekážky k rešpektujúcim a bezpečným službám reprodukčného zdravia, Možnosť voľby, Bratislava (2021), str. 120 – 121, <http://moznostvolby.sk/skusenosti-zien-s-pristupom-k-interrupciam-a-antikoncepcii-na-slovensku/>

hybuje priemerne vo výške 414 € za interrupciu. Situáciu dokresľuje fakt, že v niektorých regiónoch interrupciu nevykonávajú vôbec, v iných musia ženy opakovane prekonávať stovky kilometrov, aby sa k tejto službe zdravotnej starostlivosti vôbec dostali.⁹⁰ Takéto porušovanie práv najviac zasahuje ľudí žijúcich v chudobe, osamelé matky či ženy zažívajúce násilie. Tieto prekážky ich nútia vyhľadávať interrupcie v zahraničí, zadlžovať sa alebo siahť po nebezpečných riešeniach ohrozujúcich ich zdravie či život. Skúsenosti Možnosti voľby s podporou ľudí potrebujucej interrupciu potvrdili, že vo veľmi zložitej situácii sa nachádzajú ľudia z marginalizovaných skupín, ktorí čelia mnohonásobnej a intersekcionalnej diskriminácii pri napĺňaní ich reprodukčných práv.

Snahy o obmedzenie reprodukčných práv sa na Slovensku už desaťročie zintenzívňujú ako súčasť organizovanej kampane proti rodovej rovnosti. Od roku 2018 bolo v parlamente predložených viac ako 30 poslaneckých návrhov, ktorých cieľom bolo obmedziť alebo zakázať prístup k interrupcii. Neustále pokusy o obmedzovanie reprodukčných práv pokračovali aj v roku 2025, keď bolo do NR SR predložených viacero návrhov smerujúcich k ich ďalšiemu oslabeniu. K najohrozujúcejším patrila návrh na skrátenie zákonnej lehoty na vykonanie interrupcie na žiadosť v zmysle § 4 zákona č. 73/1986 Zb. zo súčasných 12 týždňov na 8 týždňov (parl. tlač 593).⁹¹ Navrhovaná zmena zákona by spôsobila neospravedlňiteľný krok k obmedzeniu ľudských práv žien a popretiu princípu nediskriminácie. Ako sme upozornili vo svojom stanovisku, bola by v rozpore s nálezom Ústavného súdu, ktorý potvrdil súlad ustanovenia § 4 zákona č. 73/1986 Zb., povolujujúceho interrupciu na žiadosť bez potreby uvádzania dôvodu do 12. týždňa tehotenstva, s ústavou.⁹²

Ďalší návrh ústavnej zmeny⁹³ mal za cieľ zakotviť tzv. výhradu vo svedomí, čím by otvoril cesty na prijatie doposiaľ odmietanej kontroverznej Zmluvy medzi SR a Svätou stolicou o práve uplatňovať výhradu vo svedomí (tzv. Vatikánska zmluva o výhrade vo svedomí). Zakomponovanie nového ústavného práva na tzv. výhradu vo svedomí v zmysle poslaneckého návrhu by rozšírilo jej uplatňovanie na ďalšie povolania, ktoré si ľudia slobodne zvolili, čo by prinieslo ešte väčšie ohrozenie ľudských práv mnohých ľudí, najmä však žien

90 K prekážkam podrobne pozri aj: Možnosť voľby, InTYMYta, Centrum pre reprodukčné práva (2023): Podanie na 85. zasadnutie Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien – Periodické hodnotenie Slovenskej republiky, apríl 2023, dostupné na <https://moznostvolby.sk/tienova-sprava-pre-cedaw-vybor-slovensky-preklad/>

91 Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Anny Záborskej a Richarda Vašečku na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt & ZakZborID=13 & CisObdobia=9 & ID=593>

92 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 12/01-297 zo 4. decembra 2007

93 Návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov, parlamentná tlač 712 dostupná na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt & ZakZborID=13 & CisObdobia=9 & ID=712>

a detí. Dôvodová správa v súvislosti s tzv. výhradou vo svedomí nie náhodou osobitne odkazovala na oblasť zdravotníctva a školstva. Odmietanie poskytovať služby zdravotnej starostlivosti (tzv. výhrada vo svedomí) sa objavuje najčastejšie v prípadoch súvisiacich so službami reprodukčného zdravia a interrupčnej starostlivosti, ktoré využívajú najmä ženy a dievčatá. Odmietanie poskytovať tieto služby z dôvodu osobného presvedčenia je už dlhodobo v praxi jednou z vážnych prekážok v prístupe k interrupčnej starostlivosti a prijatie tohto návrhu by umožnilo ďalšie zhoršenie situácie, ktorá je už i tak kritická. Návrh bol prerokovaný na 33. schôdzi NR SR, ktorá rozhodla, že parlament nebude ďalej pokračovať v rokovaní o tomto návrhu zákona.

K ďalším znepokojujúcim aktivitám patrili dva poslanecké návrhy na prijatie uznesení odmietajúcich dôležitú európsku iniciatívu na ochranu reprodukčného zdravia žien „Môj hlas, moja voľba: Za bezpečnú a dostupnú interrupciu“ (My Voice, My Choice: For Safe And Accessible Abortion (parl. tlač 843 a parl. tlač 845). Cieľom iniciatívy bolo, aby Európska komisia predložila návrh na vytvorenie mechanizmu finančnej podpory členskými štátmi, aby mohli poskytnúť interrupčnú starostlivosť bezplatne pre všetky osoby, ktoré žijú v EÚ a nemajú prístup k bezpečným interrupciám. Možnosť voľby upozornila na to, že v prípade, ak mechanizmus vznikne, by bolo od Slovenska nezodpovedné nechať sa jeho súčasťou a neumožniť tak občanstvu využívať všetky možnosti, ktoré im EÚ poskytuje, a oberať ho o práva, príležitosti a podporu.

Voči všetkým návrhom sa aktívne postavila Možnosť voľby, ako aj celá Ľudskoprávna koalícia. Prostredníctvom priamych listov, konzultácii v parlamente, vypracovania argumentačných stanovísk, cielenej komunikácie s politickými a politikmi tieto organizácie prispeli k neprijatiu všetkých vyššie uvedených návrhov, ktoré by výrazne zhoršili situáciu v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia a práv na Slovensku. Avšak tieto návrhy, i keď neschválené, prispievajú k radikalizácii spoločenského diskurzu o reprodukčnom zdraví a k potláčaniu jeho ľudskoprávnych rámcov, zvyšujú akceptáciu porušovania reprodukčných práv a prispievajú k stigmatizácii žien a poskytovateľov reprodukčných služieb. Podnecujú a zosilňujú tiež útoky na organizácie zaoberajúce sa rodovou rovnosťou, ľudskými právami žien a dievčat a osobitne témou sexuálneho a reprodukčného zdravia. Organizácie a politické strany, ktoré chcú obmedzovať reprodukčné práva, zahlcovali verejnú diskusiu nepravdivými informáciami a prispievali k dehonestácii ľudí vyhľadávajúcich interrupciu.

Odporúčania pre vládu SR a NR SR, aby:

- bezodkladne prijali komplexné opatrenia na zabezpečenie včasného prístupu ku kvalitnej interrupčnej starostlivosti na celom území Slovenska, ktoré by zodpovedali medzinárodným ľudskoprávnym a medicínskym štandardom v tejto oblasti;

- prijaté opatrenia zahŕňali: zrušenie povinných čakacích dôb, povinného neobjektívneho poučenia a povinného súhlasu tretích osôb; povolenie medikamentóznej interrupcie; zabezpečenie krytia všetkých nákladov na interrupciu a moderné antikoncepčné prostriedky určené na prevenciu neželaného tehotenstva z verejného zdravotného poistenia;
- zabezpečili prístup k relevantným, presným a na dôkazoch založeným informáciám o interrupcii a antikoncepcii;
- prijali efektívne opatrenia, ktoré zabezpečia, že odmietnutie starostlivosti na základe výhrady vo svedomí zo strany zdravotníckeho personálu nepovedie k odkladu alebo obmedzeniu prístupu k službám reprodukčnej zdravotnej starostlivosti;
- zaviedli opatrenia na zvýšenie povedomia verejnosti o sexuálnych a reprodukčných právach a interrupcii ako podstatnej forme zdravotnej starostlivosti, aby sa redukovala stigmatizácia súvisiaca so sexuálnym a reprodukčným zdravím a právami;
- upustili od obmedzovania akýchkoľvek už existujúcich sexuálnych a reprodukčných práv.

6.

KLIMATICKÁ SPRAVODLIVOST

6.1. FOSÍLNE PALIVÁ

Slovensko nekoná v súlade s odporúčaniami Európskej komisie ani s požiadavkami Parížskej dohody v oblasti postupného obmedzovania používania fosílnych palív. Potvrdilo to v Aktualizovanom Integrovanom národnom energetickom a klimatickom pláne⁹⁴ (ďalej len „NECP“). NECP neobsahoval žiadne časové ciele na vyradenie ropy a zemného plynu, nezvýšil podiel obnoviteľných zdrojov energie a nepredstavil plán rušenia dotácií na fosílna palivá.

Slovensko pokračovalo v procese ukončovania používania uhlia, pričom prevádzkovatelia teplární potvrdili záväzok ukončiť spaľovanie uhlia do roku 2028. Európska komisia odporučila⁹⁵ Slovensku zvýšiť cieľ obnoviteľných zdrojov energie na minimálne 35 % do roku 2030, predstaviť harmonogram rušenia dotácií na fosílna palivá, obmedziť spotrebu zemného plynu, ukončiť závislosť od ruských fosílnych palív a zastaviť nové investície do fosílny infraštruktúry. Aktualizovaný NECP žiadne z týchto odporúčaní nezohľadnil. Podiel obnoviteľných zdrojov energie do roku 2030 predstavoval 25 % a štát si ponechal dlhodobý kontrakt na dovoz ruskej ropy do roku 2029.

Slovensko pokračovalo v príprave projektov na posilnenie fosílny infraštruktúry vrátane výstavby nových ropných zásobníkov a rozširovania kapacít plynárenskej siete. Ministerstvo hospodárstva zároveň nepredstavilo dátum ukončenia používania zemného plynu.

NECP neuvádza ani stratégiu na postupné rušenie dotácií na fosílna palivá. Ďalej pokračovali rôzne formy podpory súvisiace s plynom a ropou bez časového rámca ich ukončenia.

94 Ministerstvo hospodárstva SR, Aktualizácia Integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021 – 2030, 2025, dostupné na: <https://www.mhsr.sk/energetika/integrovaný-národný-energetický-a-klimatický-plan-na-roky-2021-2030/navrh-aktualizacie-integrovaného-národného-energetického-a-klimatického-planu-na-roky-2021-2030>

95 Európska komisia, týkajúce sa návrhu aktualizovaného integrovaného národného energetického a klimatického plánu Slovenska na roky 2021 – 2030, 18.12.2023, dostupné na: <https://www.mhsr.sk/uploads/files/GlfCUNKc.pdf?csrt=13373363320163598862>

Pretrvávajúca orientácia na fosílna palivá a absencia právne záväzného rámca na postupné ukončenie ich používania brzdili prípravu spravodlivej transformácie, zvyšovali riziko energetickej chudoby a oslabovali schopnosť štátu plniť európske a medzinárodné klimatické záväzky.

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- prijali záväzný plán postupného vyradenia fosílnych palív vrátane jasných dátumov pre plyn a ropu;
- ukončili dotácie na fosílna palivá a pripravili transparentnú stratégiu ich postupného rušenia;
- zvýšili cieľ obnoviteľných zdrojov energie na minimálne 35 % do roku 2030 v súlade s odporúčaním Európskej komisie;
- zastavili nové investície do fosílny infraštruktúry a presmerovali verejné zdroje do obnoviteľných zdrojov energie;
- zabezpečili, aby klimatické a energetické politiky boli v súlade so záväzkami Slovenska podľa práva EÚ a Parížskej dohody.

6.2. CHÝBAJÚCI ZÁKON O ZMENE KLÍMY

V roku 2025 Slovensko naďalej nemalo rámcový zákon o zmene klímy, hoci príprava legislatívy prebiehala niekoľko rokov.⁹⁶ Zákon mal vytvoriť záväzný systém riadenia klimatickej politiky, vrátane sektorových cieľov na znižovanie emisií, finančných záväzkov a povinností v oblasti adaptácie. Neexistencia právneho rámca spôsobovala pretrvávajúcu právnu neistotu a bránila tomu, aby boli klimatické ambície štátu záväzné a vymáhateľné.

Bez zákona chýbali nástroje, ktoré by umožnili účinne koordinovať opatrenia naprieč sektormi. Nebolo možné sankcionovať nedodržiavanie klimatických cieľov ani zabezpečiť jednotný prístup k adaptácii na regionálnej a lokálnej úrovni. Zákon mal obsahovať mechanizmy na riadenie klimatických rizík, monitorovanie a vyhodnocovanie cieľov, ako aj opatrenia potrebné na dosiahnutie uhlíkovej neutrality do roku 2050.

Vláda v júni posunula termín na prípravu Sociálno-klimatického plánu na koniec decembra.⁹⁷ Vláda zároveň posunula termín prípravy legislatívneho návrhu implementačného rámca Sociálno-klimatického fondu na 31. marec 2026 a zrušila pôvodnú úlohu pripraviť osobitný zákon o Sociálno-klimatickom fonde.⁹⁸

96 Zákon o zmene klímy a nízkouhlíkovej transformácii Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č.162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (klimatický zákon), dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2023/29>

97 94 schôdza vlády Slovenskej republiky, Návrh zrušenie a zmenu niektorých úloh z uznesení vlády Slovenskej republiky, 18. 6. 2025, dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30891/1>

98 94 schôdza vlády Slovenskej republiky, Návrh zrušenie a zmenu niektorých úloh z uznesení vlády Slovenskej republiky, 18. 6. 2025, dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30891/1>

Odporúčania pre vládu SR a Národnú radu SR, aby:

- obnovili legislatívny proces zákona o zmene klímy a predložili jeho návrh v súlade so záväzkami Slovenska podľa práva EÚ a Parížskej dohody;
- zabezpečili včasnú prípravu Sociálno-klimatického plánu a legislatívneho rámca Sociálno-klimatického fondu;
- vytvorili právne záväzné a merateľné sektorové ciele a monitorovali ich plnenie.

7.

**ZAHRANIČNÁ
POLITIKA
A MEDZINÁRODNÉ
ĽUDSKOPRÁVNE
ZÁVÄÄZKY
SLOVENSKA**

7.1. NEDOSTATOČNÝ SYSTÉM UDEĽOVANIA VÍZ OBRANCOM A OBRANKYNIAM ĽUDSKÝCH PRÁV

V roku 2025 pretrvávali závažné prekážky, ktorým čelili obrancovia a obrankyne ľudských práv (ďalej len „HRD“) z krajín s vízovou povinnosťou pri získavaní krátkodobých schengenských víz.

Z informácií poskytnutých Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len „MZVEZ“) vyplynulo⁹⁹, že nemá vedomosť o žiadnych údajoch týkajúcich sa HRD, keďže takáto kategória nie je súčasťou vízovej žiadosti a absentuje právny základ na jej zber. Rovnako nevedie údaje o rasovej alebo etnickej príslušnosti žiadateľov a žiadateľiek. MZVEZ zároveň uviedlo, že neeviduje žiadne sťažnosti od HRD na priebeh vízového konania, a zdôraznilo, že konzulárni pracovníci a pracovníčky nesmú diskriminovať na základe rasovej, etnickej či inej charakteristiky.

Tieto zistenia poukazujú na to, že Slovensko nevyužíva flexibilitu poskytovanú revidovanou príručkou k vízovému kódexu EÚ, ktorá odporúča uplatňovať priaznivejšie postupy pri HRD, vrátane výnimiek z niektorých štandardných požiadaviek.

99 Odpoveď Amnesty International od MZVEZ SR č 049242/2025-VIZA-2 z 28.10.2025

Odporúčania pre vládu SR a MZVEZ SR, aby:

- zabezpečili uplatňovanie flexibilných postupov vo vízových konaniach v súlade s revidovanou príručkou k vízovému kódexu EÚ;
- vytvorili jasné interné mechanizmy na identifikáciu žiadostí HRD pri zachovaní ochrany osobných údajov a v súlade s ľudskoprávnymi štandardami;
- posilnili školenie ľudí pracujúcich na konzulátoch o potrebách HRD, medzinárodných záväzkoch Slovenska a o tom, ako uplatňovať výnimky z vízového kódexu.

7.2. NEZODPOVEDNÝ OBCHOD SO ZBRAŇAMI

Slovenská republika v roku 2025 nezabezpečila transparentnosť a zodpovednosť vývozu výrobkov obranného priemyslu do Izraela. Ministerstvo hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“) neposkytlo žiadne informácie o udelených ani čerpaných licenciách. Neposkytlo ani vysvetlenie, prečo Slovensko údaje o vývoze zbraní utajovalo, hoci viaceré krajiny EÚ podobné informácie zverejňovali. MH SR vo svojej výročnej správe o obchode s výrobkami obranného priemyslu nezverejňuje ani čerpanie licencií, ktoré majú rozdielny rok udelenia a čerpania.

V septembri MH SR na rokovaní¹⁰⁰ Rady vlády pre ľudské práva a rodovú rovnosť potvrdilo, že vývoz do Izraela utajovalo „zo zahraničnopolitických a bezpečnostných dôvodov“. Ministerstvo uviedlo, že „či utajujeme nulu alebo nejaký nenulový počet, nie je možné povedať“. Takýto postup bol v rozpore so záväzkami podľa Dohovoru obchodovania so zbraňami (ďalej len „ATT“).

Podľa ATT je zakázané vyvážať zbrane do krajiny, ak existuje vážne podozrenie, že zbrane môžu byť použité na páchanie genocídy, vojnových zločinov alebo iných závažných porušení ľudských práv. MH SR počas spomínaného rokovania uviedlo, že nemalo žiadnu vedomosť o zámere zaviesť obmedzenia alebo embargo na obchod s Izraelom na úrovni SR ani EÚ.

Odporúčania pre vládu SR, aby:

- bezodkladne zastavila vývoz zbraní, súčiastok a sledovacích zariadení, vrátane pozastavenia všetkých platných licencií a zablokovanie schvaľovania nových do Izraela, vzhľadom na zdokumentované riziko, že by mohli byť použité na páchanie závažných porušení medzinárodného práva vrátane genocídy a vojnových zločinov;

100 98 schôdza vlády Slovenskej republiky, Informácia o 52. zasadnutí Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a rodovú rovnosť, 20.8.2025, dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/31018/1>

- ukončila dovoz izraelských zbraní a nákup vojenských technológií;
- zverejnila úplné údaje o všetkých minulých aj súčasných transakciách s Izraelom;
- metodologicky upravila reportovanie tak, aby výročná správa o obchode s výrobkami obranného priemyslu zodpovedne a pravdivo informovala o skutočných obchodoch.

7.3. MEDZINÁRODNÉ ZÁVÄZKY VOČI OBETIAM MUČENIA

V roku 2025 sa ukázali vážne nedostatky v tom, ako si Slovenská republika plnila svoje záväzky voči obetiam mučenia a iného zlého zaobchádzania, najmä vo vzťahu k občanovi, ktorý utrpel ujmu v zahraničí.

V októbri bol slovenský občan, dobrovoľník účastný na občianskej humanitárnej iniciatíve Global Sumud Flotilla, zadržaný izraelskými ozbrojenými silami v medzinárodných vodách pri plavbe s humanitárnou pomocou smerom k Pásmu Gazy. Po ozbrojenom zásahu na mori bol násilne dopravený do izraelského prístavu a následne umiestnený do zadržiacieho zariadenia. Opakovane vypovedal, že počas zadržania bol nútený dlhodobo kľačať so zviazanými rukami, čelil ponižujúcemu zaobchádzaniu a bol držaný v preplnenej celi bez primeraného prístupu k jedlu a pitnej vode. Tieto tvrdenia sú v súlade so svedectvami ďalších účastníkov a účastníčok flotily z iných krajín, ktorí opisovali podobné formy zlého zaobchádzania.

Po jeho presune na Slovensko však nebol aktivovaný žiadny postup, ktorý by odrážal povinnosti štátu podľa Dohovoru OSN proti mučeniu (ďalej len „UNCAT“) a Istanbulskeho protokolu. Dotknutej osobe nebolo ponúknuté nezávislé lekárske a psychologické vyšetrenie zamerané na dokumentáciu následkov zlého zaobchádzania ani informácie o možnostiach nápravy či odškodnenia.

MZVEZ poskytlo konzulárnu pomoc zameranú na repatriáciu, avšak chýbali kroky smerujúce k zabezpečeniu vyšetrenia tvrdení o mučení a inom zlom zaobchádzaní, k získaniu oficiálnej dokumentácie od izraelských orgánov alebo k preskúmaniu právneho základu zásahu v medzinárodných vodách. Nie sú dostupné informácie o tom, že by Slovensko iniciovalo nezávislé preverenie prípadu, podanie diplomatickej nóty alebo koordináciu postupu s ďalšími štátmi, ktorých občania boli zadržaní počas humanitárnej akcie.

Tieto skutočnosti poukazujú na absenciu systémového mechanizmu, ktorý by zabezpečil, aby obeť mučenia – vrátane osôb, ktorým bolo ublížené mimo územia Slovenska – mali po návrate prístup k dokumentácii, podpore a účinnej náprave podľa medzinárodných štandardov. V praxi tak boli záväzky Slovenska redukované na poskytnutie základnej konzulárnej asistencie, bez zabezpečenia ďalších krokov, ktoré vyžaduje medzinárodné právo.

Odporúčania pre MZVEZ SR, aby:

- zabezpečilo, aby všetkým osobám, ktoré tvrdia, že sa stali obeťami mučenia alebo zlého zaobchádzania v zahraničí, bolo po návrate na Slovensko štandardne ponúknuté nezávislé lekárske a psychologické vyšetrenie v súlade s Istanbulským protokolom;
- požiadalo príslušné orgány štátu, kde k zadržiavaniu došlo, o dokumentáciu týkajúcu sa právneho základu zadržania a sprístupnilo tieto informácie dotknutej osobe a príslušným slovenským orgánom;
- zabezpečilo pravidelné školenie diplomatického personálu o záväzkoch Slovenska voči obeťam mučenia a o praktickom uplatňovaní Istanbulskeho protokolu.

LUDSKOPRÁVNÁ KOALÍCIA

Ludskoprávnu koalíciu tvoria prevažne občianske združenia, no jej súčasťou je aj jedna nadácia a jedna neformálna skupina.

AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENSKO

Amnesty International je najväčšia ľudskoprávna mimovládna organizácia na svete – celosvetové hnutie viac ako 10 miliónov ľudí z viac než 150 krajín a území sveta usilujúcich sa o dodržiavanie ľudských práv na celom svete. Základ práce Amnesty tvorí Všeobecná deklarácia ľudských práv. Cieľom Amnesty International je dosiahnuť zlepšenie stavu ľudských práv na celom svete. Amnesty International Slovensko pôsobí ako štruktúra globálneho hnutia Amnesty na Slovensku od roku 1994.

DIERA DO SVETA

Diera do Sveta je kultúrne centrum a špecializované kníhkupectvo v Liptovskom Mikuláši, ktoré vzniklo v roku 2014. Cieľom priestoru je vytvoriť zázemie pre nezávislú, alternatívnu a menšinovú kultúru a umožňovať verejné stretávanie, kolektívne neformálne vzdelávanie a spoločenskú kultiváciu. Organizácia a dramaturgické zameranie Diery do sveta je postavené na niekoľkých kľúčových ideových princípoch. Medzi ne patria feminizmus, rodová rovnosť, ekologickosť, nehierarchickosť a spoločensko-kultúrna angažovanosť.

EDUROMA

eduRoma je vzdelávacia mimovládna organizácia, ktorá vznikla v roku 2012. Jej víziou je inkluzívna spoločnosť. Za základný nástroj tvorby inkluzívnej spoločnosti považuje kvalitné vzdelávanie a spravodlivý prístup k nemu.

INTYMYTA

Misiou organizácie je poskytovať inkluzívnu, vekovo adekvátnu a výskumom podloženú vzťahovú a sexuálnu výchovu. InTYMYta chce zabezpečiť, aby ľudia v každom veku mali šancu robiť informované rozhodnutia týkajúce sa

ich vzťahov a sexuality, a zaistiť prevenciu negatívnych javov v oblasti vzťahov a sexuality (napr. prevenciu sexuálneho násillia a obťažovania vrátane prevencie sexuálneho kybernásillia).

KOLEKTÍV NEON

Organizácia vytvára bezpečný priestor pre ľudí z aktivizmu, podporuje budovanie komunit a zároveň poskytuje odborné poradenstvo či terapeutickú oporu, aby predišlo vyhoreniu.

KOMUNITNÁ NADÁCIA ZDRAVÉ MESTO

Komunitná nadácia Zdravé mesto bola založená v roku 1994 ako prvá nadácia komunitného typu v strednej a východnej Európe. Poslaním KNZM je podporovať zvyšovanie kvality života v komunitách okresov Banská Bystrica a Zvolen.

LAPUTA / LITERÁRNA BAŠTA

Literárna bašta je projektom občianskeho združenia Laputa. Malé vydavateľstvo živej literatúry, ktoré aktívne pôsobí od roku 2018 v Banskej Bystrici. Pri tvorbe edičného plánu zohľadňuje nielen umelecké kvality kníh, ale aj ich tematický presah, preto vydáva aj queer literatúru, knihy o ľudských právach a duševnom zdraví.

MOŽNOSŤ VOĽBY

Organizácia patrí už od roku 2001 k najaktívnejším advokačným organizáciám v oblasti ochrany ľudských práv žien. Od začiatku sa systematicky venuje zlepšovaniu ochrany reprodukčných práv a zdravia na Slovensku. Od roku 2023 prevádzkuje službu na uľahčenie prístupu k bezpečným interrupciám. Okrem reprodukčného zdravia sa venuje aj prevencii rodovo podmieneného násillia či uplatňovaniu rodového hľadiska vo verejných politikách.

RÓMSKE ADVOKAČNÉ A VÝSKUMNÉ STREDISKO

Organizáciu založili mladí Rómovia a Rómky rôznych profesií, ktorí a ktoré mnohé roky pôsobili v zahraničí a na Slovensku. Spoločne sa rozhodli využiť svoje odborné vedomosti v jednej organizácii a ovplyvňovať verejný diskurz o rómskej minorite. Hlavná činnosť je zameraná na ovplyvňovanie komunitného rozvoja rómskej menšiny prostredníctvom inkluzívneho prístupu. Tento prístup je založený na vzájomnej aktívnej spolupráci minoritného a majoritného obyvateľstva. Najdôležitejšou oblasťou je edukácia novej generácie a zlepšovanie sociálneho postavenia znevýhodnených skupín. Pri práci využíva výskumné metódy, predovšetkým kvalitatívne, prostredníctvom ktorých získava relevantné údaje ako podporné nástroje pri formovaní verejného diskurzu.

SAPLINQ

Saplinq je občianske združenie, ktoré sa venuje rozvoju LGBTI+ komunity a posilňovaniu queer ľudí nielen na východe Slovenska. Venuje sa tiež advokácii za práva LGBTI+ ľudí a spravodlivé politiky, vzdelávaním a osvetou buduje spoločnosť, kde budú queer ľudia môcť žiť dôstojný život. Organizácia vznikla v roku 2012 a medzi jej najvýznamnejšie projekty patria PRIDE Košice a komunitné a poradenské centrum PRIZMA.

ZÁHRADA – CENTRUM NEZÁVISLEJ KULTÚRY

Dlhodobým poslaním Záhrady CNK je vytvárať profesionálne podmienky pre súčasnú umeleckú tvorbu začínajúcich aj etablovaných umelcov a zoskupení, vytvárať priestor na dialóg na aktuálne spoločenské a ľudskoprávne témy a poskytovať príležitosti na neformálne vzdelávanie mladých ľudí a rozvoj publika. Jej hlavnými aktivitami sú organizácia kultúrnych podujatí v oblasti umeleckej prezentácie a tvorby, ich príprava a realizácia (divadlo/tanec/performancia, hudba, výtvarné umenie, diskusie, prednášky, workshopy, rezidencie, festivaly), čím sa prepája súčasné umenie, neformálne vzdelávanie a komunitný život s využitím tvorivého potenciálu mladých ľudí. Jej cieľom je rozvíjať a udržiavať pestrú programovú dramaturgiu kultúrneho centra, zlepšiť komunikáciu s verejnosťou a cieľovými skupinami, ako aj kultivovať verejný diskurz na rôzne lokálne, spoločenské a environmentálne témy.

INOKRAJ

Neformálny kolektív, ktorý organizuje PRIDE Banská Bystrica a ďalšie aktivity na podporu LGBTI+ ľudí na Slovensku.